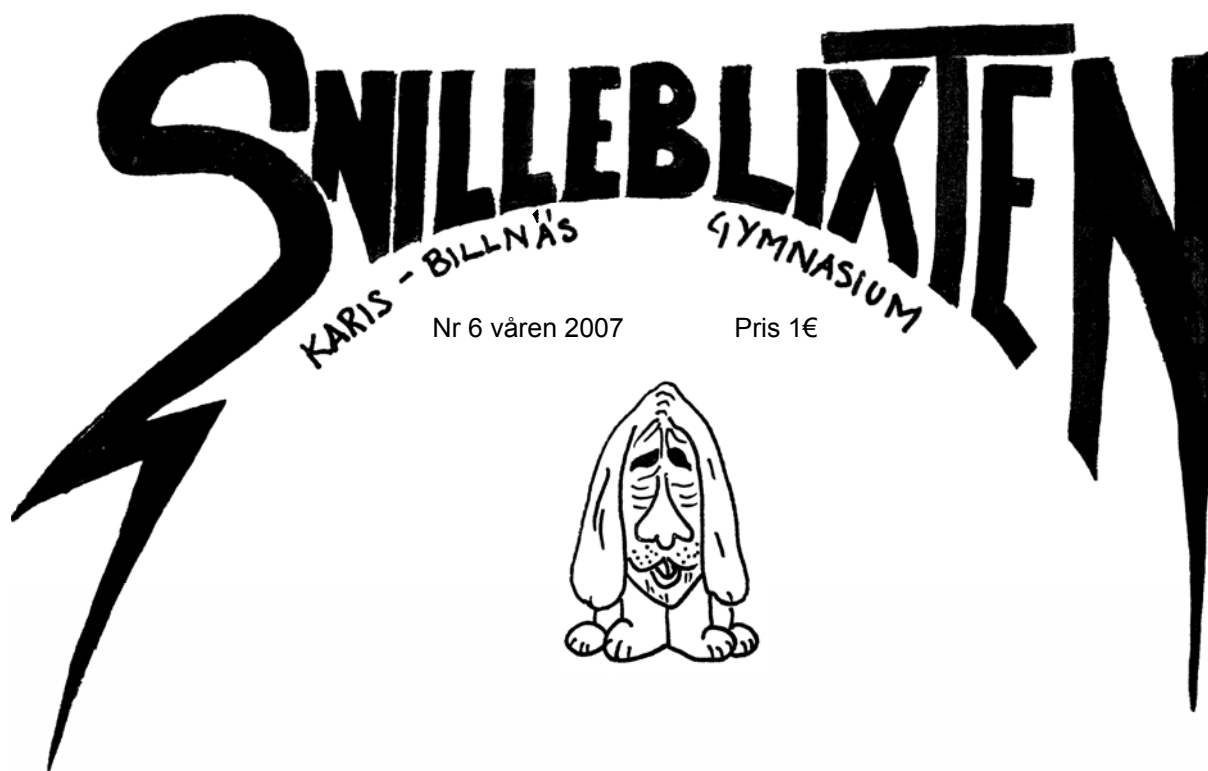

En flexvecka med Dan Idman

Under flexveckan fanns det många olika kurser att välja bland då det var dags att anmäla sig. En valmöjlighet var en kurs i retorik som led- des av Dan Idman. I stora drag gick kursen ut på att deltagarna skulle lära sig hålla tal, och de som ville fick möjlighet att delta i en vältalighetstävling ef- ter kursen som arran- gerades av Rotary den 10 maj.

Läs mer s.19

Innehåll:

• Höstkänsla i januari, sommarkänsla i mars	s.3
• En evig kamp om självständigheten	s.4
• En av världens mångsidigaste hästraser - det finska kallblodet	s.7
• Iron Maiden	s.8
• Suomirock	s.11
• En bilskola på gott och ont	s.15
• Nyliberalismen och globaliseringen	s.16
• Besöket till operan	s.18
• Att prata och få det sagt	s.19
• TV:n tar upp för mycket tid	s.21
• Madame Terror	s.22
• Kosmologi	s.23
• KBG:s relaxeftermiddag	s.28
• Släktled komma, släktled gå	s.29

f.v. Emilia Nyberg (foto & layout), Nestor Santonen, Stefan Salonen, Emmi Kunnas, Gustaf Westerholm, Sonya Lindqvist, Timo Broman (layout), Daniela Lindberg, Sofia Ekblom, Johannes Hautaviita, Janne Johansson

Höstkänsla i januari, sommarkänsla i mars

Under det senaste halvåret har den globala klimatförändringen märkts oerhört tydligt. Vårt väder har inte precis varit som det brukat. Det har varierat allt från -25 C till + 15C. Var är den traditionella vintern som börjar i november och slutar i mars-april?

Hösten 2006 blev ovanligt lång och ännu i början av januari kunde man uppleva + grader, regn och otrevligt höstväder. Alltså m.a.o. fanns en riktig höstkänsla i luften ännu i början av januari. Nå, efter många om och men kom

Nu kan solstolen plockas fram allt tidigare än förut
snön ändå trots allt, då det hade gått halva januari. Därefter kom några fåtal veckor då vi fick uppleva en riktig vinter med många minusgrader och en hel del snö. Det räckte dock inte länge förrän, det började regna, variera väder dagligen och sakta men säkert hela tiden bli varmare. Typiskt exempel är t.ex. att det ena dagen kunde snöa flera centimeter som sedan nästa dag regnade bort.

Kring dagarna i mitten av mars började snön redan vara så gott som helt borta här i vårt västra Nyland och i slutet av mars var medeltemperaturen redan runt +10, något som aldrig hänt förut. Det var den absolut varmaste medeltemperaturen i

mars som man haft någonsin. Eventuellt något som har att göra med växthuseffekten? I kalendarern är vintermånaderna tre till antalet, men vintern 2006-2007 varade i mindre än en och

en halv månad. Det talar ju sitt tydliga språk om vad som har hänt under årens lopp.

Med tanke på Finland, är denna radikala klimatförändring något som inte direkt gynnar oss. Under alla dessa år har vintern och snön varit viktiga symboler för Finland och många utländska turister har rest hit för att ta del av vårt vita paradis. Sedan begynnelsen har befolkningen i Finland tagit vintern som en självklarhet, men i framtiden kommer det garanterat att ske fortsatta märkbara förändringar vad klimatet beträffar. Om den globala uppvärmningen fortsätter på liknande sätt, kommer inte bara vädret att påverkas utan

också växt- och djurlivet.

Södra Finland kommer inom de närmaste tio-tjugo åren att drabbas av mycket varma vårar och somrar, uppföljt av varma och korta höstrar och vintrar,

vilket innebär att det snart kommer att finnas en form av medelhavsklimat i våra trakter. Spekulationerna är många och det är även konsekvenserna av fenomenet. Trots denna början på allvaret, tror jag personligen att det kommer ta ännu många år innan några praktiska lös-

ningar sker bland beslutsfattarna. Olika slags avtal och organisationer har skapats för att försöka motarbeta händelsen men de har inte ännu fått den stora slags verkan som skulle behövas, utan för det behövs tid, pengar och förståelse.

Allting förändras förr eller senare, så är det med allt här i livet, vare sig man vill det eller inte. Det är bara att försöka acceptera situationen så som den är och att istället för att ta fram pulkan och skidorna får man plocka fram solstolen och utemöblerna.

Stefan

En evig kamp om självständigheten ...

Floden St-Laurent där staden Québec byggts upp. Bron sammanlänkar den norra och den södra rivieran

Området som sedan 1867 kallats Québec, och om vilket jag berättade i förra nummret av Snilleblixten, ligger alltså på Kanadas östkust. Före detta årtal var området en engelsk koloni och ännu tidigare lydde det under det franska kungadömet. Det var fransmannen Jac Cartier som landsteg vid mynningen av floden Saint-Laurent första gången år 1534 för att sedan bilda ett nytt samhälle som gavs namnet *La Nouvelle-France*. Denna period framtill 1763 kallades för franska regimen och då gick livet mest ut på jordbruk, jakt och utveckling. Provinsen Québec har under historiens gång fallit offer för flera krig, maktkamper,

gränsändringar och namnbyten men har aldrig kapitulerat. Québec har stått emot tryck utifrån genom välbevarade traditioner, sin kärlek för fosterlandet samt skickligt styrande ledare med starka visioner om framtiden.

Från början var området vid floden Saint-Laurent alltså enbart en liten koloni. Sedan blev det uppdelat i två olika områden, det *övre Kanada* (nuvarande Québec) och det *undre Kanada* (nuvarande Ontario). Dessa två provinser bildade på så sätt Kanada och flera områden var på kommande. T.ex. de västra delarna av landet anslöt sig så sent som på 1900-talet till Kanada. Kanada är liksom USA en sam-

ling provinser under ett enhetligt namn.

För att förvaltningssystemet skall fungera rättvist har landet Kanada **en** regering och varje provins en annan som lyder under landets. Dessa regeringar har eget styre men trots det sitter en representant för Storbritannien där, guvernören. Dennes uppgift är mest symbolisk.

Ända sedan Québec fick sin egen regering år 1848, som alltså själv kunde styra utan order från Storbritanniens regent, har premiärministrarna samt deras råd fört en defensiv politik. Deras mål har varit att skydda det franska språket och ge folket den makt de har rätt till. Grannregeringen i

Ontario, provinsen i väst, bildades samtidigt som Québec år 1867 och den regering och riksdag som finns där fungerar också som landets högsta - alltså Kanadas regering. Den har ständigt motarbetat den nationalistiska känslan i Québec och har med alla medel velat spoliera provinsens självständighetsmöjligheter.

Drömmen om självständighet har québecborna haft sedan deras förste premiärminister Honoré Mercier yttrade orden om ett "eget land". Än idag upprätthålls drömmen av flera politiska partier. Ja, man har t.o.m. hållit folkomröstningar ett flertal gånger då man inom regeringen varit oense huruvida man borde separera från Kanada eller ej. Ändå har detta aldrig lyckats.

Québec är den franska delen av Kanada som har eget styre, vilket innebär att området har egen grundlag, eget rättsväsende och sköter sin inrikes- och utrikespolitik på egen hand. Quebec har egna lagar, egen riksdag och egen flagga. Provinsen hör egentligen som resten av Kanada gör till det engelska samväldet men under historiens gång har Québec, från att ha varit en betydelselös koloni, blivit en nästan självständig stat. Bakgrunden till viljan om det egna landet går långt bak men under 1980-talet var den som starkast. Då fördes protester mot de partier som inte arbetade för ett självständigt Québec.

För att göra en lång historia kort kan det politiska livet i Québec beskrivas med hjälp av tre olika inriktningar. För det första finns det imperialister vars band är tätt knutna till England. De vill fortsätta att vara en del av moderlandet och under dess kontroll. Sedan finns det kanadensiska nationalisterna som fortfarande

önskar förbli en del av England men på jämlik nivå med fullständigt egen förvaltning, ungefär som det är idag. Sist men inte minst kommer de mest radikala av dessa tre; nämligen den fransknationalistiska rörelsen som strävar efter en suverän stat (självständig). Trots två folkomröstningar är Québec fortfarande underställd den högsta kanadensiska regeringen i Ottawa och kommer antagligen att förbli det. Intresset för självständighet har avmattats för stunden.

Idag är *Québec solidaire* och *le Parti Québécois* de två partier

Ontario imperialismen. I provinsen Québec var delningen ofta jämn mellan de fransknationalistiska partierna och de kanadensiska nationalisterna vilket ofta ledde till stridigheter vad beträffar val av ministrar och samhällsfrågor. När dessutom regeringen från väst blandade sig i blev slutresultaten katastrofala.

Bakgrunden till de två nuvarande partierna *Québec solidaire* och *le Parti Québécois* hittas just i en sådan situation. År 1939 använde sig den dåvarande premiärministern i Ottawa, Mackenzie King, av hatet mot England i

Le shateau Frontenac - borgen har beskyddat staden i många hundra år och fungerar nu som hotell med konferenslokaler för de olika politiska partierna

som representerar självständighetsivrarna allra mest. Åren 1980 samt 1995 genomfördes två stycken folkomröstningar där resultaten var mycket jämna men där de ändå inte vann. Politiskt sett var hela 1900-talet väldigt instabilt och varken regeringen i Québec eller regeringen i Ottawa kunde riktigt enas. Deras åsikter grundade sig för mycket på det gamla där Québec alltid representerat nationalismen medan

Québec för att lura åt sig en plats för en kollega som premiärminister i Québec. Detta kom förstas senare ut och orsakade skandal i området. Folket revolterade helt enkelt mot ledningen i provinsen och därifrån uppstod sedan självständighetsrörelsens idéer och motton. Québecbornas eviga missnöje härrör sig just från den här typen av konflikter. Man ansåg sig bli felaktigt behandlad och ekonomiskt utnyttjad under

hela 1800- och 1900-talen. Nu har trots allt rörelsens anhängare radikalt minskat och intresset för suveräniteten håller sakta men säkert på att ebba ut.

De negativa följderna av en självständighet för Québec är många till antalet och folket har nu börjat inse deras allvar. Både ekonomiskt och militärt behöver Québec kontakterna för att kunna behålla det välstånd provinsen har. Största delen av exportinkomsterna utgörs av varor till västra Kanada samt Storbritannien och militärt har Québec ingen armé utan skulle få sitt skydd av Kanada i ett eventuellt krig. Dessutom har folket insett fördelarna med att vara en del av en större helhet. De kan t.ex. resa runt som de vill, valutan är samma, utbildningen kan ske var som helst i landet och arbeten är enkla att hitta också i de västra delarna. Även om en del fortfarande starkt håller på *le Partie Quebecois* och Québec *solidaire* tycks folk nu hitta andra viktiga ämnen de vill prioritera. Bl.a i det allra senaste valet som skedde i mars fick partiet *ADQ* enorma mängder röster eftersom de ansåg miljöfrågor och globaliseringen som mycket väsentliga diskussionsobjekt. Även om Quebec hittills alltid varit strängt konservativt och velat behålla det gamla traditionella ser det nu ut som om folket äntligen ville ta ett steg ut i världen, nöjda med den situation de sitter i.

Det politiska systemet . . .

Genom tiderna har den politiska förvaltningen sett mycket olika ut eftersom Québec hela tiden hört till ett större samvälde. Under den franska regimen fanns det enbart EN man, Guvernören, utsänd från Frankrike, som såg till att allting sköttes. Då England

tog över fanns det en folkvald riksdag men den egentliga makten låg hos de engelska aristokraterna i Québec. Först år 1848 fick Québec ett politiskt system med betydande bestämmanderätt för folket där riksdagen utsåg regering och kunde antingen godkänna eller avvisa regeringens förslag. Det politiska systemet hade äntligen blivit demokratiskt.

Trots att Québec aldrig uppnått sin självständighet kan en tröst vara att England i alla fall gett provinsen stora friheter. Sedan år 1867 har regeringen kunnat bestämma om sina inrikesfrågor, fr.o.m år 1931 om utrikesaffärer medan den först år 1949 fick självbestämmande rätt över rättsväsendet. Den konstitutionella friheten kom år 1982, d.v.s. rätten att ändra grundlagen, och fullbordade autonomin och jämlikheten med England.

Nuförtiden är det politiska systemet uppdelat på en statlig nivå och en provinsiell nivå. Den statliga regeringen har i princip makten över hela landets ekonomi, rättsväsendet, försvaret samt en rätt att ta tillbaka eller ändra på en lag i en provins. Provinsernas tar i sin tur hand om utbildning, vård och hälsa, industri, lokalstyre och skatter. Gemensamma skyldigheter som regeringarna på de båda nivåerna har är mest frågor beträffande jordbruksmetoder, immigration och transporter mellan de olika regionerna.

I de statliga och provinsiella regeringarna råder ett system som kallas för monarkisk parlamentarism. Det betyder att folket har makten men att den engelska kronan ändå finns närvarande.

Lägst ner finns alltså folket, som väljer en riksdag från ett urval av kandidater. Partiet som får mest röster bildar regeringen

och utser en premiärminister motsvarande vår statsminister. Vägen för ett lagförslag är mycket enkel men kräver mycket samarbete. Den börjar i riksdagen där man utarbetar lagförslagen och röstar huruvida man skall föra den vidare till senaten. I senaten prövas och diskuteras lagen. Därefter välsignar guvernören lagförslaget och ger det vidare till regeringens ministrar där den antingen godkänns eller ej. Men innan lagen kan träda i kraft MÅSTE riksdagen också godkänna den. Det här är arbetsgången för i princip alla ärenden både i hela Kanada och i Québec. Från folket till ledningen och till folket igen. Ett demokratiskt system med andra ord.

Emmi

En av världens mångsidigaste hästraser - det finska kallblodet

De flesta länder har oftast flera inhemska hästraser som de utvecklat.

Finland har bara en egen ras att stoltsera med. Det finska kallblodet är en mångsidig häst som utvecklats här i Finland. Dess historia är cirka tusen år gammal och den har deltagit i alla skeden i det finska folkets historia, den har tjänat som militärridhäst, kör-, arbets- och travhäst.

I dag används den främst inom travsport och dess popularitet ökar hela tiden. Många ridskolor har åtminstone en eller flera finnhästar till sitt förfogande, den är nämligen en duktig hopphäst och kan också användas i dressyr.

Många har den även som hobbyhäst eller familjehäst. Finnhästen kan också användas till

distansritt eller spannkörning.

Förutom att finnhästen är en av världens mångsidigaste hästraser, är den också en av de snabbaste kallblodsraserna. Finnhästen är inte så stor utan istället kraftigt byggd med bred hals och starka ben, dess mankhöjd är ca 156 cm och den vanligaste färgen är fux men också andra bruna färger och svart förekommer.

På grund av sin enorma styrka används den än i dag i hemmabruk och kan på vintern till exempel hjälpa till att dra hem fällda träd, oftast på smala platser eller skogsstigar där stora maskiner inte kommer fram.

De bästa finska hästarna har tävlat upp till medelsvår nivå i dressyr, hoppning och fälttävlan. I dag avlar man fram fyra olika typer; travare, arbetshäst, ridhäst

och liten finnhäst. Den lilla finnhästen eller finska småhästen är till utseendet likadan som en fullvuxen finnhäst, det är bara storleken som skiljer dem åt.

Det är inte bara i Finland som man avlar finnhästar, det gör man också i Sverige och Tyskland. Renavel har bedrivits sedan 1907 men dess antal har minskat i Finland sedan 1950-talet och nuförtiden finns det omkring 19500 kvar av dem. Största delen av dem används som travare, några få som arbetshästar och 2000-3000 som ridhästar.

Samarbetsvilliga, pigga, ut hålliga och långlivade är beskrivningar som passar bra in på de finska hästarna.

Daniela

Iron Maiden

Maiden, Maiden, Maiden, Maiden, så här låter det i en fullsatt Hartwallaren den 14 november

2006, kl. 20.40. Jag är på plats och sjunger med alla andra och kan lyssna till en världskänd blandning av heavy metal, melodiska riff, intelligenta texter och minst sagt mäktiga gitarrsolon. Detta band är även känt för sina fantastiska scenshower och sitt sätt att bemöta sina fans på!

Maiden i det tidiga skedet

F.v. Adrian Smith, Janick Gers, Steve Harris, Bruce Dickinson, Nicko McBrain och Dave Murray

1970 - 1983. Men hur började det hela egentligen? Jo en juldag i östra London 1975 plockade Steve Harris ihop ett band. Då såg bandet ut så här: Steve Harris (bas), Dave Sullivan (gitarr), Ron Matthews (trummor), Paul Day (sång) och Terry Rance (gitarr). Här börjar historien om ett av världens mest kända heavy metal-band, Iron Maiden. Iron Maiden har en lång historia med

massa byten och dylikt. Sångaren Paul Day sparkas ut från bandet för han hade inte den scennärvaro Harris ville, ny sångare blev Dennis Wilcock. Vid julen 1976 ville Harris att Maiden skulle ta med en tredje gitarrist men detta tyckte inte de två dåvarande gitarristerna Terry och Dave. De fick båda sluta och Dave Murray kom med i stället.

Dave skötte jobbet bra, men Harris ville ha två gitarrstämmor i bandet så Bob Sawyer fick hoppa på. Han förorsakade

ändå vissa problem, t.ex. det att Dave Murray fick gå p.g.a. att han skvallrade om en dispyt (som han gjort större än den var) för Dennis och Harris. Sawyer fick gå strax efter detta och hans plats tog då Terry Wapram. Ron Matthews slutade efter en tid och hans plats tog då Barry Graham. Men det fungerade inte med Barry så hans plats tog Doug Sampson, Den-

nis slutade för han blev sur på Harris. Nu var det bara en ny sångare Maiden behövde, och på senhösten 1978 kom Paul Di'anno med efter att prövats av bandet, han hade en fantastisk scennärvaro och hade bra röst. Under åren 1977-1980 ville Maiden ha med en gitarrist till, det blev många byten. Först var den Paul Cairns, hans efterträdare blev Paul Todd och sedan Tony Parsons.

Den första demon spelas i en hårdrocksklubb

Neal Kay hade Londons främsta hårdrocksklubb "The Bandwagon" och Harris frågade av Neal om han kunde spela någon av hans låtar på klubben. Det kunde han och Harris gav honom deras första demo.

Maidens Powler blev omtyckt och låg etta på "Soundhouselistan" (Bandvagon kallades Soundhouse i folkmun). Snart fick också Rod Smallwood en kopia på demon som kallades "Soundhouse-tape" han gillade bandet och fixade några gigg åt bandet, dessa var Windsor Castle, Harrow Road och Swam i Hammersmith. Rod började jobba med bandet och blev manager för 25 år framöver.

Det första skivkontraktet med EMI

I november 1979 lovade Brian Shepard Rod och bandet att de skulle få ett skivkontrakt med skivbolaget EMI. Men det gällde att vara på alerten och att inte ligga på latsidan för skivbolaget hade haft ögonen på Def Lep-

pard tidigare och man ville inte att man skulle förlora kontraktet. Så därför släppte man en EP som bestod av tre låtar *Iron Maiden*, *Prowler* och *Invasion*. Denna gjordes det 5000 exemplar av som man fick köpa via postorder, namnet på EP:n var *The Soundhouse Tapes*.

De tidiga albumen

Den 14 april 1980 släpptes Iron Maidens första album och detta album sålde mycket framgångsrikt. Albumet Iron Maiden låg på en fjärde plats på listan i England, albumets producent var Will Malone som tidigare hade producerat skivor till bl.a. *Black Sabbath*. Då albumet släpptes bestod bandet av Steve Harris på bas, Clive Burr på trummor, Paul Di'Anno som sångare, Dave Murray som första gitarrist och Dennis Stratton som andra gitarrist. Maiden behövde också en slags maskot som blev EDDIE. Eddie skapades av Harris redan i början men förnyades senare av Derek Riggs, det var också Dereks version av Eddie som fanns på debutalbumets framsida. Maidens manager Rod Smallwood visste att för att bli framgångsrika måste man turnera, turnera, turnera! Rod såg till att Maiden fick vara förband till Kiss under deras Europaturne för han visste att Kiss och Maiden spelade samma slags musik och att båda banden kunde dra nytta av detta. Dennis Stratton fick gå från bandet då turnen var över och sedan kom Adrian Smith med som andra gitarrist. Maidens första musikvideo blev *Women in Uniform* och Maidens första filmade livekonsert var *Live at Rainbow*. Adrian var väl omtyckt i bandet och han medverkade i *Women in uniform* och *Live at Rainbow*. Maidens nästa album blev *Killers*.

Paul Di'Anno sparkades ur Maiden p.g.a alkohol och drogproblem. Maiden måste nu snabbt hitta en ny sångare, och det blev Bruce Dickinson. Maiden provade också Tery Sessler men han skapade problem då han inte ville sjunga de råare låtarna som t.ex. *Iron Maiden*, osv. Med Bruce i spetsen började Maiden spela in sitt tredje album *The Number Of The Beast*, som vissa ännu i dag tycker att är Maidens bästa album någonsin.

Albumet kom ut i april 1982 och blev direkt första på engelska listan. I mars 1982 började Maiden på sin nästa turne *Beast on the road*, som inleddes på Odeon Hammersmith och fortsatte i åtta månader till med sammanlagt 180 gigs. Under den här turnen åkte Maiden bl.a. till USA och Japan för att spela, vilket gav Maiden ännu större publicitet. Men efter *Beast on the road* turnen blev Clive Burr trött på livet som rockstjärna och slutade i december 1982. En ersättare var så klart Maiden i behov av och Nico McBrain hoppade in i bandet. Så här såg Iron Maiden ut 1982 och kom

att se ut så under hela "det gyllene" 80-talet.

Det senare skedet 1983 - 2006

Deras nästa skiva hette *Piece of Mind* och sålde stort den också. Den släpptes 16 maj 1983. Året efter släppte de en ny platta, "Powerslave" och under den turnén *World Slavery Tour* hade de 322 framträdanden. En konsert i Long Beach resulterade i livealbumet *Live After Death* som släpptes i oktober 1985. Albumet *Somewhere In Time* var mer melodios än de tidigare albumen, kom ut den 29 juni 1986 och sålde guld det också. Adrian Smiths låtar *Wasted Years* och *Stranger In a Strange Land* blev riktiga klassiker.

Albumet *Seventh Son Of A Seventh Son* kom ut den 11 april 1988 och skulle bli Maidens sista skivsläpp på två år. Efter ytterligare en stor turne i slutet av 80-talet sa Maiden att de skulle ta en paus från musiken ett år, och rykten spreds om att bandet höll på att splittras, och misstankarna blev inte mindre av att Bruce funderade på en solokarriär. År 1990 fick Adrian Smith nog och hoppade av och

han ersattes av Janick Gers. Med den nya gitarristen spelade man in den åttonde skivan *No Prayer for the Dying*, med detta album återgick Maiden till sin gamla stil. När gruppen avslutade sin turné 1991 avslöjade Dickinson att han skulle hoppa av för att jobba med ett band han själv skapat, *The Skunkworks*. *Fear of the Dark* var sista skivan Dickinson var med och släppte innan han hoppade av, och det blev också deras mest säljande album. År 1993 släpptes live albumen *Real Live/Dead One*. Dickinsons ersättare blev till slut Blaze Bayley och hans första skiva var *The X-factor*. År 1996 släpptes samlingsalbumet *Best of the Beast*. Och två år senare släpptes albumet *Virtual XI*, som enligt fansen inte alls levde upp till vad Maiden album brukade.

När Bruce Dickinson ville spela för större publik, och det gick sämre än förut för Maiden kom han tillbaka och Blaze Bayley blev utesluten. På samma gång kom även Adrian Smith tillbaka, så nu var Maiden en sextett, och hade 3 gitarrister vilket gav dem mera möjligheter musikaliskt sett. Nu släpptes PC-spelet *Ed Hunter* som även är ett samlingsalbum som fansen själva röstat fram på deras officiella hemsida. Turné blev det även. Under den lovade Bruce att ett nytt album skulle släppas följande år, löftet hölls och alla förväntningar uppfyllades under namnet: *Brave New World*. Den sista konserten före turnén Metal 2000/Brave New World Tour spelade bandet i Rio De Janeiro för 250 000 fans och med över 5 miljoner åskådare på tv. Ett live album och en DVD blev det utav denna konsert under namnet *Rock In Rio*.

Nu har Maiden ytterligare släppt två album till *Dance Of Death* 2003 och *A Matter Of Life And Death* 2006. Bandet har också besökt Finland många gånger, senast i november 2006.

Här följer en liten samman-

fattning om hur livekonserten i höstas var. Det var en mycket bra konsert, Maiden spelade igenom hela det nya albumet men fick ändå med ett tiotal gamla klassiker som: *Iron Maiden*, *Fear Of The Dark*, *Hallowed Be Thy Name m.fl.* Eddie visade sig också i skepnad av en soldat med full krigsmundering. I slutet av konserten steg en rök sprutande pansarvagn upp från scenens baksida. Det blev alltså en mycket lyckad kväll.

Iron Maidens diskografi:

- Iron Maiden 1980
- Killers 1981
- The number of the beast 1982
- Piece of mind 1983
- Powerslave 1984
- Live after death (Live album) 1985
- Somewhere in time 1986
- Seventh son of a seventh son 1988
- No prayer for the dying 1990
- Fear of the dark 1992
- A real live dead one 1993 (Från början släppt

- Live at Donington 1993 (Live album)
- The X-Factor 1995
- The best of the beast 1996 (Samplings album)
- Virtual XI 1998
- Ed Hunter 2000 (Också som PC spel)
- Brave new world 2000
- Rock in Rio 2000 (Live album)
- Edward the great (Samplings album)
- Beast over Hammer smith 2002 (Live album)
- The BBC archives 2002
- Dance of death 2003
- Best of the b-sides 2004 (Samplings album)
- Death on the road 2005 (Live album)
- A matter of life and death 2006

Gustaf

A matter of life and death

Bilder: <http://www.reelmusic.ch/album>
http://www.onewaymagazine.com/feature_5-510.html

Suomirock

”Suomirock” är ett begrepp som väcker starka känslor hos vissa människor medan andra människor inte alls reagerar på ordet. Det är dessutom svårt att definiera begreppet ”Suomirock”. Vissa förstår ”Suomirock” som en särskild musikstil med mollbetonade låtar som sjungs på finska av stora band så som Eppu Normaali, Dingo och CMX, medan andra anser att Suomirock är all rockmusik som är gjord i Finland av finska musiker. Jag tänker inte uttala mig om vad som är rätt eller fel utan jag har tänkt reda ut varför musik som görs i Finland låter som den gör. Jag har med andra ord tänkt skriva om Suomirockens historia, ända från att den föddes till hur den ser ut idag. Jag tänker endast ta med de viktigaste skedena som mest har format musiken och som har varit viktiga för hela det musikdigande Finland, alltså det som mest format det vi idag anser vara finsk musik. I denna första artikel presenterar jag hur allt började. Jag skall alltså berätta om ’Suomirockens’ första stapplande steg. Många viktiga fakta är med flit bortlämnade från denna text. Detta är alltså endast ett ytskrap av allt som hände under den här tiden.

Början (1955-61)

På hösten 1955 fick Musik-Fazer en skiva direkt från Förenta staterna. Skivan hette ”Rock around the clock” och musiken på den var inte lik någonting som tidigare publicerats i Finland. De stora bossarna på skivbolaget undrade om låten överhuvudtaget alls kunde bli någon schlagerhit, men

man beslöt iallafall att publicera skivan p.g.a att den var så stor på andra sidan Atlanten. Männen på skivbolaget var dock lite tveksamma över om sådan här musik alls skulle gå hem hos det finska folket. När Bill Haleys låt kom ut på de finska marknaderna blev den direkt mycket populär, skivan nådde efter några månader upp till den näst mest sålda skivan i Finland och några finska artister gjorde egna finskspråkiga versioner av låten. Oberoende av all denna uppståndelse visste ingen i landet ännu under hösten -55 vad rock’n’roll var, man ansåg att den nya hitten helt enkelt var en ny schlager med ett lite snabbare tempo.

Under år -56 började den amerikanska populärkulturen bli känd också i Finland när man började visa amerikanska filmer på biograferna, främst i Helsingfors. Man började också prata om rock ’n’ roll under år -56, det ansågs att rock’n’roll endast var något nytt amerikanskt fenomen som skulle gå över på någon månad eller att det högst skulle vara populärt ett år. Äldre människor var också rädda för att rock’n’rollen skulle fördärva ungdomen. Man hade hört skräckhistorier från utlandet om hur stora gäng med ungdomar hade blivit så tokiga när de sett Bill Haleys rockfilm att de gått omkring på gatorna efter att de sett filmen och slagit sönder skyltfönster och t.o.m. vält bilar i ren extas. När filmen fick premiär i Finland var den äldre generationen skräckslagen över att samma fenomen skulle upprepas också här. Men den finska ungdomen

men betedde sig mycket lugnt och det värsta som inträffade var att gäng med pojkar gick omkring skrålande rocklåtar på gatorna. Men filmen i sig var en milstolpe i finsk musikhistoria, för efter att den visats visste den finska ungdomen allt om vad rock’n’roll kunde vara.

De finska musikerna och den nya musikstilen

Ungdomen hade nu fått en egen kultur och musikstil, och när man ville ordna spelningar med rockmusik behövde man någon som kunde spela. De första musikerna som i Finland spelade rock’n’roll var jazzmusiker. De lärda jazzmusikerna ansåg dock att rock’n’roll var en mindre värd stil. Men när det inte tog någon tid för de etablerade jazzmännen att lära sig spela rock, så kunde de göra spelningar med många olika låtar och därmed tjäna mycket pengar på att spela rock för ungdomar.

Den första rock’n’roll låten som inspelades i Finland var Onni Gideons ’Hawaiian rock’. Gideons band var också ett av de första banden som aktivt gjorde rockspelningar. Men också Gideons inställning till rock’n’roll var den samma som hos de andra jazzmännen; man spelade helt enkelt det som publiken ville ha, fast man själv ansåg att rock’n’roll var mindre värt än jazz och andra musikstilar. Men ungdomarna samlades för det i stora skaror för att lyssna och dansa när banden spelade, t.o.m. medelålders musiker som inte kände någon större entusiasm gentemot rock kunde få en hel sal

fylld med unga männisikor att dansa vildare än vad man tidigare sett i det ännu ganska gråa Finland.

Rock'n'rollen hade blivit så populär till år -57 att man behövde inhemska artister som tog musikstilen till sin egen, artister som verkligen var insatta i rock-musik. Elvis Presley hade nu blivit populär också i Finland och det var honom man starkast förknippade till rock'n'roll. Under Klaus Varvikkos ledning beslöt man sig för att ordna en 'Elvis-tävling' där man sökte den mest entusiastiska och inlevelsefulla artisten.

Tävlingen var mera en show än en tävling och enligt dåtida kritiker kunde man inte jämföra framträdandena med musik. Tävlingsens vinnare Lars Herrmann blev vald till vinnare för att publiken var mest högljudd under hans uppträdande. Herrmann fick senare också göra ett framträdande på tv.

De här showerna beskriver bra den uppfattning som rådde om rock'n'roll. Människor tog

det inte som en allvarlig musikstil, man ansåg att det mera var lek som ungdomen roade sig med. Trots att rocken inte togs på allvar av de flesta musiker, steg några nya inhemska artister fram. Artister som Lasse Liemola, Jorma Kalenius och Kaj Järnström (känd som Rock-Jerry) blev den finska ungdomens egna idoler, också bröderna Eero och Jussi Raittinen som senare gjort en mycket omfattande karriär i finsk musikbusiness, gjorde sina första framträdanden under den här perioden.

Kännetecknande för de inhemska rockartisterna var att de alla var mycket unga, många var under 20 år och inte ens de äldsta var över 30 år. Trots att det inte fanns så många inhemska musiker som spelade rock, hade ungdomens egen populärkultur nu tagit sina första fumlande steg och fast rockboomen inte hade blivit lika omfattande som i t.ex. Sverige hade den nya populärmusiken fått fotfäste också i Finland.

Ståltrådsmusik (1961-63)

Efter att rock'n'rollens popularitet sjunkit steg en ny stil fram där ungdomen också var mycket involverad. Den nya musikstilen kallades ståltrådsmusik efter att man nu började använda elgitarer när man spelade. Ståltrådsmusiken skiljde sig ganska mycket från rock'n'rollen. När rocken i slutet på 50-talet mest varit show steg nu musiken i sig i huvudrollen. Också bandstrukturen var en annan, tidigare var det endast solisten som räknades medan man nu uppträdde som ett enhetligt band. Alla i ett ståltrådsband skulle ha matchande kläder och scenshowen gick mycket sansat till. Ståltrådsmusiken var ändå i högsta grad ungdomskultur och mängder av nya band trädde fram under denna epok.

Ståltrådsstilen kom till Finland från Sverige och Norge. Där hade det blivit populärt med band som spelade instrumentella stycken med elgitarer. Många unga pojkar blev så imponerade av den nya musikstilen att de beslöt sig för att starta egna band.

Nämnvärt för många av dessa band är att de varken kunde spela gitarr eller ägde en sådan. Det var ändå inget problem att det knappast fanns elgitarer i så gott som hela landet, pojkarna byggde egna enligt modell från tidningar på slöjdtimmarna i skolan.

Ståltrådsboomen var mycket mer omfattande än vad rock'n'rollen hade varit under 50-talet. Det räknades att det endast i Helsingfors år -61 fanns omkring 40 spelande band. De kändaste banden under den här tiden var The

Sounds, The Islanders, The Scaffolds, The Esquiers och The

Islanders, våren 1964 (f.v. Stig Selin, Pepe Willberg, Danny, Kaj Wallin och Kurt Mattson)

The Strangers var ett av de mer framgångsrika ståltrådsbanden

Strangers.

Det är klart att det fanns de som kunde spela sedan tidigare och speciellt de största banden under denna epok var uppstartade av riktiga musiker, t.ex. var det bröderna Eero och Jussi Raittinen som medverkade i Esquiers. De bästa banden kunde också spela sina instrument, det vanliga bland ståltrådsbanden var att bandmedlemmarna kunde ta ungefär tre olika ackord. Fast pojkarna inte själva alltid kunde spela så bra betydde det inte att de inte skulle ha velat kunna spela. Det hörde också till den här stilen att man faktiskt beundrade dem som kunde spela.

Snart började det också komma riktiga elgitarer ut på marknaderna och det populäraste gi-

tarmärket blev förstås Fender Stratocaster.

Det uppkom då en viss statusskillnad mellan de band som hade råd att spela med Fenders och mellan dem som ännu körde med hemgjorda instrument. Det första bandet som hade råd med en Fender utrustning (förstärkare + gitarr) var The Sounds som för övrigt också var det kanske mest inflytelserika bandet under de här åren.

De stora ståltrådsbanden

Under ståltrådstiden växte de första riktigt stora finska banden fram. Det allra största bandet under den här tiden var utan tvekan The Sounds, och det var bandets hit 'Emma' som gjorde genren bekant för alla i så gott

som hela Finland. De andra större banden klarade sig också bra, men de hade inte några riktigt lika stora hittar som 'Emma' som sålde det på den tiden helt otroliga 20 000 exemplar.

'Emma' var egentligen ett gammal finskt folkmusikstycke som The Sounds ändrade till lite rockigare för att låten skulle passa in i bandets repertoar. Det var vanligt bland de lite större banden att göra inspelningar på gamla klassiker. Banden gjorde det inte alltid frivilligt men skivbolagen ville spela på säkra kort och publicera material som redan från tidigare varit populärt, så inspelningar på gamla klassiker kunde vara ett bands enda chans att få något material publicerat. Dessutom fick banden också ofta spe-

la in eget material på sidan om då de gjorde de arma klassikerinspelningarna.

När skivförsäljningen på allvar kommit igång i Finland under 60-talet kunde de största banden förtjäna tillräckligt mycket tillsammans med skivförsäljningsinkomsterna och med den belöning de fått för sina spelningar att de åtminstone kunde livnära sig på sitt rockband. Under den här tiden gjordes också de första spelningarna utomlands. The Strangers gjorde några spelningar i Tyskland och fortsatte därifrån till Frankrikes sydkust där man spelade hela sommaren på olika krogar.

Man släppte också de första finska skivorna utomlands under ståltrådsepoken, The Sounds publicerade en single med låtarna 'Mandschurina beat' och 'Emma' i Japan. Skivan lär där ha sålt smått otroliga 200 000 exemplar. The Sounds publicerade tillsammans 10 singleskivor i Japan och 5 ep:n. Bandet släppte också några skivor i Frankrike och i Tyskland.

Ståltrådsmusik i media

Fast ståltrådsstilen blivit ofattbart populär under början av 60-talet syntes det inte mycket av denna ungdomskultur i media. Yle ansåg att all lättare musik var mindre värd och gav mycket sparsamt radiotid åt all populärmusik. När Yle inte spelade just någon populär musik på sina kanaler så beslöt Jack Kotschak från Sverige (född i Finland) sig för att grunda en piratradiokanal, Radio Nord. Kanalens program som sändes från en gammal trålarbåt i Helsingfors hamn gjordes i Stockholm och skickades därifrån till trålarerna.

Radio Nord spelade inte endast ungdomsmusik utan kanalen

spelade allt från sjömansvalser till lätt klassisk musik. Men kanalen gav ståltrådsbanden betydligt mer uppmärksamhet än vad Yle någonsin gjort. Kanalen spelade också mycket utländsk populärmusik vilket bidrog till att den musiken som gjordes i Finland nu blev mera påverkad av utländsk musik. Fram till år -62 hade Yle fått nog av alla kommersiella piratkanaler så man stiftade en lag mot piratkanalerna som också förbjöd Radio Nords verksamhet. Kanalen slutade sin verksamhet under sommaren -62.

Radio Nords verksamhet förblev ändå inte obetydlig, för efter att kanalens verksamhet slutat började också Yle tänka om. Yle startade i början på år -63 en ny radiokanal: 'Sävelradio' som var specialiserad på lättare musik. Kanalen spelade förstås i mycket högre grad musik som mer var i vuxen smak, men man spelade också ungdomsmusik betydligt mycket mera än vad man tidigare gjort på Yles kanaler.

Rock'n'rollens och ståltrådstidens betydelse för finsk populärmusik

Fast rock'n'rollen blev mycket populär bland ungdomen speciellt i södra Finland under 50-talet spred den sig inte längre in i landet än till Tammerfors. Rock 'n' roll-kulturen var ändå den första egentliga ungdomskulturen som påträffats i vårt land. Rocken gav ungdomen någonting gemensamt, någonting som de vuxna inte hade någonting att göra med. Musikaliskt sett nådde ju rock'n'rollen inte så högt upp som ståltrådsstilen senare gjorde. Inga riktiga populärmusiksklassiker gjordes i Finland under slutet av 50-talet, men en värdig början var skapad. Rock'n'rollen hand-

lade mera om att härja runt och ha roligt än att bry sig om rent musikaliska finesser.

Men om rock'n'rollen inte hade slagit igenom bland ungdomen skulle det kanske ha varit svårare också för ståltrådsstilen att slå igenom i den grad som den gjorde. Och det var ståltrådsstilen som gav upphov till hela bandkulturen i Finland, under ståltrådstiden började populärmusiken tas på allvar i de flesta musikkretsar. Ståltrådsbanden gjorde också den första "riktiga" suomirocken och fungerade som förebilder för många senare finska band. Under den här tiden började också många stora finska musiker sin karriär. Bl.a. Ronnie Österberg startade sin karriär i The Sounds under 60-talet och Danny började sjunga för The Islanders. Båda herrarna hör till de allra största finska musikerna genom tiderna.

Att ståltrådstilen var så populär gjorde det mycket lättare för kommande stilar att slå igenom när ungdomsmusiken nu hade ett stadigt fotfäste här i Finland. All populärmusik blev dessutom proffsigare, musikerna var specialiserade på sin stil och det började finnas studiotekniker i landet som visste hur man skulle spela in populärmusik på ett sätt som fick musiken att låta bra också på skiva. Också media började beakta ungdomens nya populärmusik.

'Suomirocken' hade alltså tagit sina första stadiga steg för att med tiden utvecklas i många olika riktningar. Det var nu klart att finsk populärmusik skulle utvecklas och växa till mycket stora proportioner.

Janne

Bilskola på gott och ont

Att köra bil är roligt och praktiskt och något som många människor sysslar med dagligen. Det känns naturligt och enkelt att sätta sig i bilen och åka iväg för att ta sig till skolan, jobbet, tågstationen eller kanske för att träffa vännerna. Innan man startar kontrollerar man dock noga att man säkert har körkortet med sig - ifall farbror polis skulle vara ute på vägar-na...

Så här såg det inte ut i Finland för dryga 100 år sedan. Då förklarade helt enkelt någon hur man skulle göra och så bar det iväg i vansinnesfart längs vägar-na – tills det sa krasch! Med tiden började man inse att något måste göras och för cirka 90 år sedan beviljades de första körkortet i Helsingfors. Körtillståndet baserade sig på en lag från 1907 som sade att man måste vara 18 år fylld och ha sitt godkännande av polisen för att få köra bil. Själva körkortet hämtades från en besiktningsman och fördes därefter till polisstationen för att stämplas.

Den första officiella besiktningsmannen i Finland var ingenjör Fredrik Vilhelm Lindroos. Nuförtiden har det blivit allmänt att gå i bilskola, och det måste alla som vill ta körkort göra. Dock har man en viss valmöjlighet; att köra hemma med föräldern kan kännas enklare, men uppkörningsprovet är trots allt samma för alla. Jag har frågat några elever i Karis-Billnäs som håller på och tar/har tagit sitt körkort nyligen, vad de tyckte om att gå i bilskola i Trexö i Karis.

1. Vad tänkte du när du steg in på din första teoritimme?
2. Hur var första körlektionen med den nya läraren?
3. Hur svårt är det att köra på en skala från ett till tio där ett är enkelt och tio mycket svårt?
4. Är det lätt att bli distraherad av kompisarna när man kör?
5. Är det bra att det finns bilskola?

Linda Wickholm (började i bilskolan i januari 2007):

1. Jag tyckte läraren var otrevlig, hon presenterade sig inte ens.
2. Min läraren var bra och ärlig och det var roligt att köra.
3. Kanske 8.
4. Lite, men jag försöker bara ignorera dem!
5. Det är nog bättre med bilskola än att köra hemma för bilskoleläraren

har man mer respekt för och då lyssnar man bättre. Den enda nackdelen är att det är så dyrt.

Henri Kokko (började i bilskolan i januari 2007):

1. Jag tyckte inte heller om läraren, hon var nedvärderande och respekterade inte eleverna, men man vände sig efter hand...
2. Jag hade samma lärare som höll teorin så jag gillade henne inte så mycket. Hon kunde ha varit lite mer uppmuntrande! Det kändes lite ovant första gången jag körde.
3. Inte är det så svårt att köra. Jag säger 4.
4. Nej, jag koncentrerar mig fullt på att köra.
5. Jo, det är bra med bilskola för man lär sig allting grundligt.

Anna Vuorio (började i bilskolan i november 2006):

1. På min kurs gick det bara pojkar så jag blev lite ställd. Annars gick lektionen snabbt och jag tyckte läraren var helt okej.
2. Jag hade kört bil en gång förut, och det gick någorlunda bra.
3. 6 tycker jag.
4. Inte blir jag så farligt distraherad.
5. Det är bra med bilskola, lärarna är ju utbildade till att lära oss köra.

Tomas Söderlund (började i bilskolan i januari 2007):

1. Det var proppfullt med folk! Läraren var bra, men sträng.
2. Jag hade också samma

lärare som på teorin. Det som jag inte gillade var hennes tvärbromsningar titt som tätt...

3. Jag skulle säga 3.
4. Jag har faktiskt inte stött på någon jag känner under mina körlektioner.
5. Jag tycker det är bra med bilskola, det mins kar säkert antalet krockar i trafiken.

Åsikter har yttrats, nyfikenheten har stillats och en resumé är på sin plats. Körkortet för med sig många goda saker till livet, men även dåliga; de hårt trafikerade vägarna utgör en stor riskfaktor för såväl unga och oerfarna förare som för de som har livslång erfarenhet. Eleverna i Karis-Billnäs gymnasium verkar vara av det vettiga slaget; de inser allvaret med bilkörning och fastän det kan kännas motigt ibland är de alla tillfreds med att ha gått i bilskola. Problem är till för att övervinnas och de, ibland jobbiga, lektionerna och enerverande lärarna uppvägs lätt av den underbara friheten när man äntligen får sitt efterlängttade körkort i tasserna och kan susa iväg ut i världen...

Sofia

Nyliberalismen och globaliseringen

Liberalism är den politiska ideologi som i dagens läge verkar ha vunnit kampen över sina motståndare, huvudsakligen socialismen. Liberalismens ekonomiska lära kallas kapitalism. I all sin enkelhet baserar den sig på en liberalisering av handels- och finansieringsmarknaderna. Marknaden skall bestämma de rätta priserna. Statens egendom skall privatiseras. Staten skall ur vägen (och därmed folket, ifall staten är demokratisk).

Vad har liberalismen då åstadkommit? Hur ser världen ut idag och varför?

Idag lever vi i en globaliserad värld och det är naturligtvis på gott och ont men jag koncentrerar mig på det sättet som denna process sker och dess olycka. Det som idag sker i kapitalismens namn är långt ifrån den vision som man hade på 1700 - talet. Bara de "passliga" skrifterna av kapitalismens grundare är välkända. Få är säkert medvetna om vad en av kapitalismens grundare, Adam Smith ansåg om följderna av sin lära. Han varnade för och fördömde att arbetarna i detta system kommer att bli objekt så "dumma och omedvetna som bara är möjligt för en människa". Detta måste motarbetas i "alla utvecklade och civiliserade samhällen" med hjälp av staten. En betydande del av hans marknadsekonomiska ideologi var också att inkomsterna skulle fördelas jämnt alla emellan och han ansåg också att all statlig verksamhet som jobbar för arbetarnas fördel alltid är rättvis. Andra grundare för kapitalismen har gått mycket längre. De har

t.ex. fördömt lönarbetet som sådant. Alexis de Tocqueville, en välkänd liberal varnade i likhet med Smith för "demokratins undergång ifall den industriella aristokratin skulle få övergreppet". Nyliberalismens lära som tar sig uttryck i USA och globaliseringsprocessen är en myt. För ett fungerande liberalt samhälle krävs kraftig gemensam verksamhet.

Globaliseringen är ett vagt begrepp, men om vi säger att det handlar om västvärldens bristande respekt för resten av världen så kan vi börja vid upptäcktsfärderna i slutet av 1400 – talet. Här lades början till den världsåskådning som skulle komma att regera. Indianernas naturenliga och mera eller mindre rättvisa samhällen förstördes av ett aristokratiskt privategendomscentrerat samhälle. Afrikanerna började användas som slavar ordentligt på 1600 – talet och en lång process av att ta kål på den afrikanska kulturen började. Fast det finns en naturlig förklaring till européernas behov av att underställa sig resten av världen så tar det inte bort hemskheten i det som gjordes. I slutet av 1800 – talet kommer den imperialistiska tiden, en otrolig våldtäkt av bl.a. Afrika vars utveckling förstördes totalt. Spåren av det märks minst

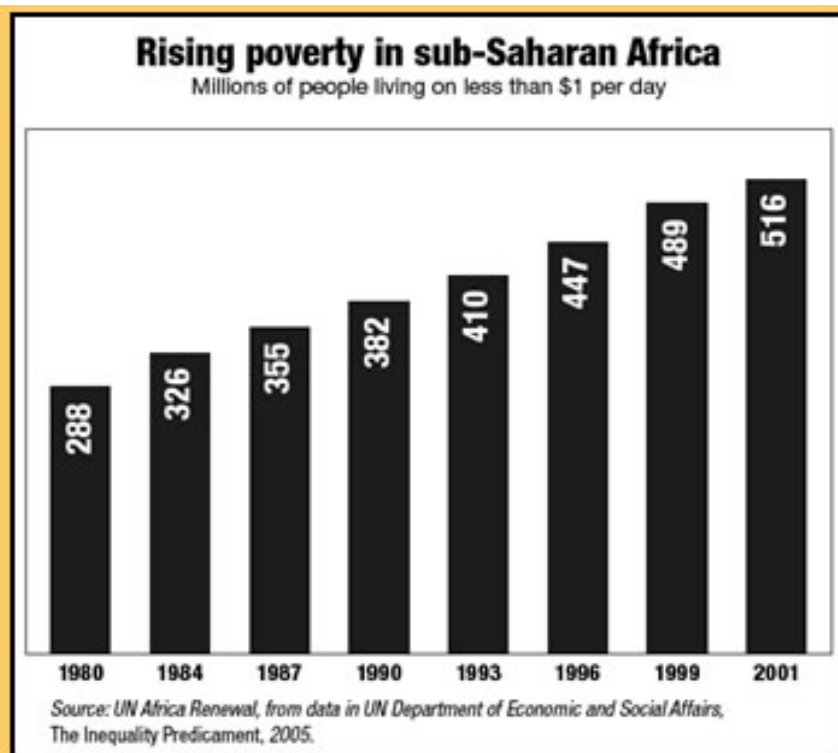
sagt idag. Afrika har inget att handla med och skriken efter rättvisa möter en osynlig vägg vid Spaniens kust. Hur global är världen egentligen, och för vem? Sakta kommer vi till insikt om problematiken i att överhuvudtaget tala om globaliseringen som något annan än propaganda och ett skamligt utnyttjande av de svaga. På 1700 – talet var inte skillnaderna mellan första och tredje världen så stora som efter imperialismen, efter vilket det

i landet: amerikanska företag. Brasilien var tillsammans med Albanien de två fattigaste länderna i världen.

Ett faktum är att kapitalismen försämrar undervisningen och hälsovården, orsakar stora inkomstklyftor och ökar ojämlikhet. Men för USA var projektet i Brasilien förstås en succé. Det finns alltså naturligtvis två svar på frågan om vad kapitalismen gör åt en ekonomi. Men hur ser vi i dag på t.ex. slaveriet och

imperialismen? Kan "vår" nytta av det likställas med "deras" förlust?

De länder som har undvikit att bli "provobjekt" för marknadsekonomi eller ett objekt för utsugning av ett moderland har haft en stor möjlighet att utvecklas. På senare tid har nyckeln till utveckling för de länder

står klart vilka länder som utvecklas, nämligen USA och Japan, som båda undvek europeisk kolonisering. Efter andra världskriget hade USA stigit ur sin depression och nu skulle globaliseringsprocessen verkligen vävas igång. Ett provobjekt blev Latinamerika där USA experimenterade med sin marknadsekonomiska lära. I Brasilien minskades kapaciteten på sjukvårds-, socialvårds- och utbildningssektorerna. Pengarna strömmade ut ur landet i händerna på dem som investerat

som ännu står på sina fötter varit protektionism, alltså statens kontroll av ekonomin. Protektionism användes och används av England, av Östasien och inte minst av USA. Men hur passar detta ihop med de marknadsekonomiska kraven som de själva ställt upp? Svar: De passar inte.

Johannes

Besöket till operan

Den 30 januari gjorde KBG:s tvåor och ett mindre gäng från Virkby gymnasium ett besök till Helsingfors.

Först åkte vi till Sibelius Akademin där några studerande berättade hur det är att studera där, vilka olika linjer det finns och de visade oss runt i de olika rummen. Efter det gick vi till Kiasma där vi på egen hand fick gå runt och titta på konstverken som bland annat bestod av tavlor. Slutligen begav vi oss till kvällen höjdpunkt, Operahuset.

Det var redan kväll när vi kom fram och många var rätt så trötta.

Vi blev glatt bemötta på Operahuset och fick en guidad tur backstage. Vår guide informerade oss bland annat om att de har ca 10 000 kostymer och dräkter till sitt förfogande. Vi fick se en bråkdel av dem. De flesta av oss tyckte att det var väldigt intressant att se all utstyrsel och rekvisita.

Själva föreställningen började kl. 19.00. Den hette Kung Karls Jakt och handlade överlag om en kung som var 16 år och hade som avsikt att skjuta en stor, fin älg när någon, lite gömd i skogen,

precis sköt den. Det visade sig senare att det var Ålands bästa fiskare Jonathan som hade skjutit den. Jonathan skulle bli dömd till döds på grund av detta. Som tur var upptäckte hans fru Leonora att kungens så kallade bästa vän och tjänare planerade att förråda honom och röva bort honom. Leonora lyckades förhindra detta och som tack befriade kungen hennes man, Jonathan.

Många av oss ansåg att den inte var så spännande men att den ändå var intressant, eftersom ingen hade varit på opera förut. Rekvisitan var mycket varierande och skådespelarna gjorde ett bra jobb. Föreställningen var på svenska med både svensk, finsk och engelsk text ovanför scenen.

Det som var speciellt med denna operaföreställning var att de pratade mer än de annars brukar göra i sina föreställningar. Ibland sa de något på tyska eller

sjöng någon sång på finska.

Orkestern spelade fint fast ibland överraskande högljutt så att de som satt långt fram hoppade till i sina stolar.

Nu kan nästan alla tvåor säga att de åtminstone en gång varit på opera.

Alla verkade trivas och det negativa med resan var den långa bussresan hem samt den sena ankomsttiden till Karis.

Daniela

Att prata och att få det sagt

Dan Idman visar hur man skall andas

Låter retorik tråkigt? Får det dig att tänka på svåra ord på latin eller grekiska som till exempel exordium, narratio eller argumentatio som du någon gång blivit tvungen att lära dig under en modersmålslektion? Lägg då till kroppsspråk och en scenartist Dan Idman som inte kan passa tider så har du min flexvecka i ett nötskal som var både roande och lärorik!

Kritik leder till framsteg?

Under flexveckan i år deltog jag i kursen ”Kroppsspråk och Retorik” som ordnades på Västra Nylands yrkesskola under ledning av Dan Idman. Jag valde kursen därför att den verkade intressant och att kunna tala inför publik är färdigheter man med säkerhet kommer att ha nytta av i framtiden.

I kursen deltog ett tiotal ungdomar från Karis-Billnäs gymnasium, Karjaan lukio, VNY och Västra Nylands folkhögskola, vissa mera aktivt än andra.

Kursen gick i stora drag ut på

att vi skulle lära oss hålla tal, eftersom den som ville fick möjlighet att efter kursen delta i en värtalighetstävling som arrangeras av Rotary den 10 maj. Nästan varje dag skulle vi hålla ett ca 3 minuter långt tal för de andra deltagarna och efteråt fick vi feedback av Dan Idman på vad vi kunde göra bättre och vad som var bra. Som exempelvis hur man stod, om man använde för många utfyllnadsord eller pratade för snabbt respektive långsamt, om man hade bra ögonkontakt med publiken och så vidare. Ibland kunde kritiken vara ganska hård, men jag tror inte att någon av oss tog illa vid sig av den. Idmans sätt att framföra den var oftast lätt roande. Han visade vad vi gjorde ”fel” genom att förstora upp saken och oftast kunde man inte annat än skratta åt hans framföranden. Och till följande dag skulle vi försöka förbättra våra framföranden och visa att vi tagit till oss av kritiken. Naturligtvis lyfte Dan också fram det som var bra i våra tal!

En scenartist av stora mått

Dan Idman är en person som har väldigt svårt för att fatta sig kort och han älskar att höra sin egen röst, det upplyste han oss deltagare om redan första dagen och det kunde vi nog ha konstaterat själva efter veckans slut. Idman föredrar att kalla sig scenartist istället för skådespelare, och många gånger märkte vi verkligen hur sen han var. En annan av orsakerna till att jag valde just den här kursen var att just han var ledaren, en vecka med Dan Idman är garanterat inte tråkigt, och jag blev inte besviken! Han pratade oavbrutet i en och en halv timme per dag, men åtminstone jag upplevde inte det som tråkigt då han vid dessa tillfällen försökte lära oss vad retorik är och hur man bör tillämpa de retoriska medlen i praktiken. Och vid många tillfällen ledde hans resonemang in på många små omvägar. Vi lärde oss till exempel att det är dyrare för veganer att ha sex, eftersom de måste köpa andra kondomer för de vanliga

innehåller ett glidmedel som i sin tur innehåller något som kommer från djur.

Men man fick också många aha-upplevelser då han kunde

ett tillräckligt kortfattat och tydligt budskap –säg det. Och till sist en avslutning – säg vad du har sagt!

En annan viktig sak man bör

talet, för VEM ska man hålla talet och VAR ska det hållas, det är stor skillnad på om man ska hålla ett tal tidigt på morgonen eller sent på kvällen för då gäller

Deltagare från KBG

komma med verkligt fiffiga saker, som man inte annars tänker på, till exempel hur stor inverkan på hur man uppfattar en människa har att göra med den personens kroppsspråk och klädsel. Eller hur nära en person man kan komma innan man gör intrång i den personens intima zon.

Trots att det på kursen fanns både finsk- och svenskspråkiga var det aldrig några problem för de som kom från lukio var tvåspråkiga och därför gick kursen på svenska nästan hela tiden, bara då någon valde att framföra sitt tal på finska användes finskan.

Våra dagar började klockan 10, för enligt Dan Idman lär sig ingen vettig människa något före det, och slutade klockan 2. En och en halvtimme före maten gick åt till våra tal och kommentarer och en och en halvtimme efter maten försökte Dan lära oss en del teori om retorik och kroppsspråk. Några saker som fastnade i åtminstone mitt huvud var hur man bäst bör disponera sitt tal, ha en inledning – säg vad du ska säga. Ha ett innehåll med

ta i beaktande då man ska hålla ett tal är vem talet riktar sig till, vem är din publik? Är publiken gammal eller ung? Intresserad eller ointresserad? Det är omöjligt att hålla exakt samma tal för dina klasskompisar och för din mormors vänner! Två timmar skulle vi i princip hemma ägna oss åt egna övningar eller i praktiken förbereda våra tal.

Hög eller låg status?

Vad lärde vi oss då under kursens gång? Vi lärde oss mycket med tanke på den korta tiden. Till exempel lärde vi oss hur man andas och hur man på bästa sätt använder andningen för att tala inför publik, att ta långa andetag istället för att hela tiden andas med korta gör att man låter mer vuxen och det är faktiskt lättare att prata om man andas lite mindre och i stället tar djupare andetag. Vi lärde oss om människans zoner eller områden; inom en radie av 30 cm vill ingen människa ha någon annan än sin familj eller allra närmsta vänner. Vad man bör tänka på när man ska hålla ett tal, NÄR ska man hålla

det att fatta sig kort för ingen orkar lyssna. Vi lärde oss vad i kroppsspråket som kännetecknar hög status och låg status. En flackande blick och dålig hållning signalerar låg status och osäkerhet, medan en fast blick och god hållning ger signaler om en självsäker person med hög status.

Jag tyckte kursen var väldigt lärorik och rolig, det enda som det skulle ha fått finnas lite mera av var praktiska övningar. Men som sagt så lärde jag mig mycket och jag kommer också att delta i väl-talighetstävlingen som ordnas. För kunskaper om hur man uppträder inför publik och att vara medveten om hur andra människor uppfattar mig i vissa situationer är alltid bra att ha i bagaget!

Sandra

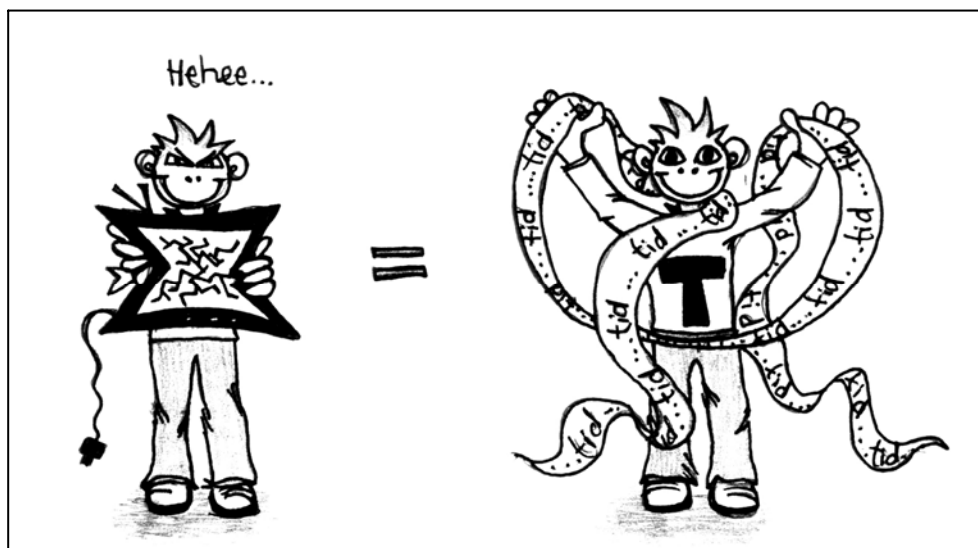
TV:n tar upp för mycket tid

Vardagsrutiner så som matlagning, skola eller arbete samt fritidsysselsättningar i brokiga varianter är ett känt fenomen för oss alla. Vi har våra scheman uppklistrade på kylskåpet för att se till att allt blir gjort men trots det tycks vi ändå inte ha tillräckligt med tid och det resulterar i att någonting uteblir. Frågan är då hur detta är möjligt? Ett träningspass eller en middag tar knappast hela aftonen och däremellan, vad

göra med överloppstiden. Om vi säger att en person, i genomsnitt, tillbringar ca 3 timmar stirrande på skärmen per dag blir det alltså 21 timmar i veckan, 504 timmar i månaden och 6048 i året. Alltså nästan 17 dagar! Vilken hel massa tid man plötsligt fick till att göra allt det som man annars inte haft tid till. Det är ju nästan som att ha födelsedag! Man kunde t.ex. lära sig ett språk på ett par månader med denna hög av tid

Förutom att vi skulle vinna enorma mängder timmar om vi kastade ut tv:n så skulle dessutom personen med den största börsen i huset (den som betalar mest) säkerligen bli glad vid tanken på att inga kablar eller bildrör någonsin mera kommer att orsaka extra kostnader och för att inte glömma tv-licensen. Inte heller filmer eller flatscreens skulle behöva inhandlas. Jag vill minsann se när flera miljoner

euron plötsligt bli tillgängliga. Vad trevligt att kunna handla kläder för ett par hundra euro mer eller att åka på en resa till Malta med den summan. Så skall vi börja protestera mot televisionen? Borde vi kanske slänga den på soptippen? Jag vet inte. Det skulle bli väldigt tomt utan det eviga priset från tv:n som så

gör folk? Jo, de glor på den fyrkantiga rutan i vardagsrummet, televisionen.

Televisionen har invaderat vareviga hem och vareviga kväll med sina dokusåpor, Hollywood-true-stories och nyheter i alla former. Vi är frivilligt eller ofrivilligt hypnotiserade av vår tv så grundligt att vi glömmar att just *den* är den största av alla fritidsaktiviteter. Förr sprang barnen utomhus dagarna i ända för att underhållas medan de nu sätts framför Nickelodeon. Tänk om tv-apparaten aldrig uppfunnits? Tänk hur mycket mer tid man då skulle ha till sitt förfogande. Jag menar vad allt man skulle kunna

eller kanske fixa en vacker trädgård åt sig (ifall det varit en dröm), bygga ett hus eller ett garage, springa maraton (och träna förstås), skaffa sig nya vänner, resa jorden runt, jobba åt Röda korset, testa olika hudkrämer och bli världsberömd för att man hittat den perfekta krämen mot rynkor, skaffa ett företag och bli miljonär eller helt enkelt bara tillbringa tid med familjen och sig själv.

Jag tycker att televisionen nu har blivit mer som tillflyktsort då man egentligen borde göra någonting annat viktigare men inte har lust.

väl lugnar ner oss efter en stressig dag. Visst är det skönt att ligga i soffan och titta på Ostos-tv när man är helt slut. Den underhåller oss tråkiga människor och som det nu ser ut tror jag att vi behöver den till en viss punkt. Den är ju nästan som en familjemedlem. Men prioritera också andra saker under fritiden för att hitta en lämplig balans och i värsta fall kombinera. Hälsa på din mormor, ni kan ju fast se på tv tillsammans.

Emmi

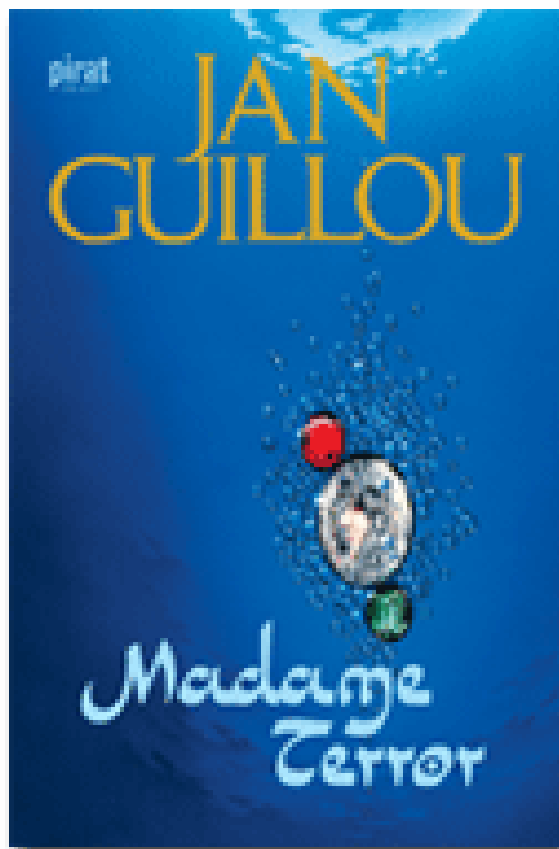
Madame Terror

Madame Terror är Jan Guillous nyaste bok i serien om Carl Hamilton. Boken är spännande och handlar om hur palestinerna köper en rysk ubåt och utvecklar den tillsammans med ryssarna till en högteknologisk ubåt, överlägsen NATO:s. Syftet med projektet är att konstruera en ubåt åt palestinierna som skall kunna förstöra den israeliska flottan utan att själva bli skadad.

En sådan ubåt är dyr att utveckla men den kvinnliga brigadgeneralen Mouna al Hussein, ledare för den palestinska underrättelsetjänsten PLO har dessa pengar. I detta avtal ingår också att ryssarna efter attacken skall få tillbaka ubåten och palestinerna får tillbaka en del av pengarna de satsat i projektet.

Mouna ser till att tre muslimer bosatta i England kopplas till projektet. Dessa tre män är teknologie professorer på universitetet i Cambridge och väldigt bra på att utveckla en ny sors ubåts-teknologi som amerikanerna inte vet något om. Båten kostar mycket ca 3 miljarder \$ men den är värd sitt pris. Ubåten behöver också en befälhavare som varken är muslim eller ryss men ändå är entillräckligt hög officer, helst en amiral, för att inge respekt och ha auktoritet att föra befäl över en stor ubåt. Mouna söker upp sin gamle vän Carl och efter en viss tvekan ställer han upp.

Då båten är färdig sänds den ut på ett en månads träning för

att testa sin teknologi. Under denna månad leker den med en amerikansk ubåt USS Alabama samt med några brittiska jagare. Allt går bra och den kommer tillbaka till ishavshamnen i norra Ryssland.

Då ubåten U-1 Jerusalem avseglar på det egentliga uppdraget stiger också en kvinnlig reporter samt fotograf från nyhetsbyrån AL Jazeera ombord, med avsikt att göra nyhetspropaganda av händelserna under detta uppseendeväckande uppdrag.

Ubåtens mål är alltså att utplåna den israeliska flottan. Då man börjar närma sig Israels kust kommer en israelisk ubåt i vägen och man tar inga risker så man sänker den men man tar dock några fångar från den intakta delen av ubåten för att kunna visa

för världspressen att de är palestinska soldater som strider i ett krig mot Israel och att de inte är terrorister. Attacken lyckas nästa till 100% endast några jagare ligger i hamn någon annanstans. Men amerikanerna är inte glada över attacken så härafter följer en häftig ”katt och råtta lek” genom Medelhavet och ut ängs Afrikas kust.

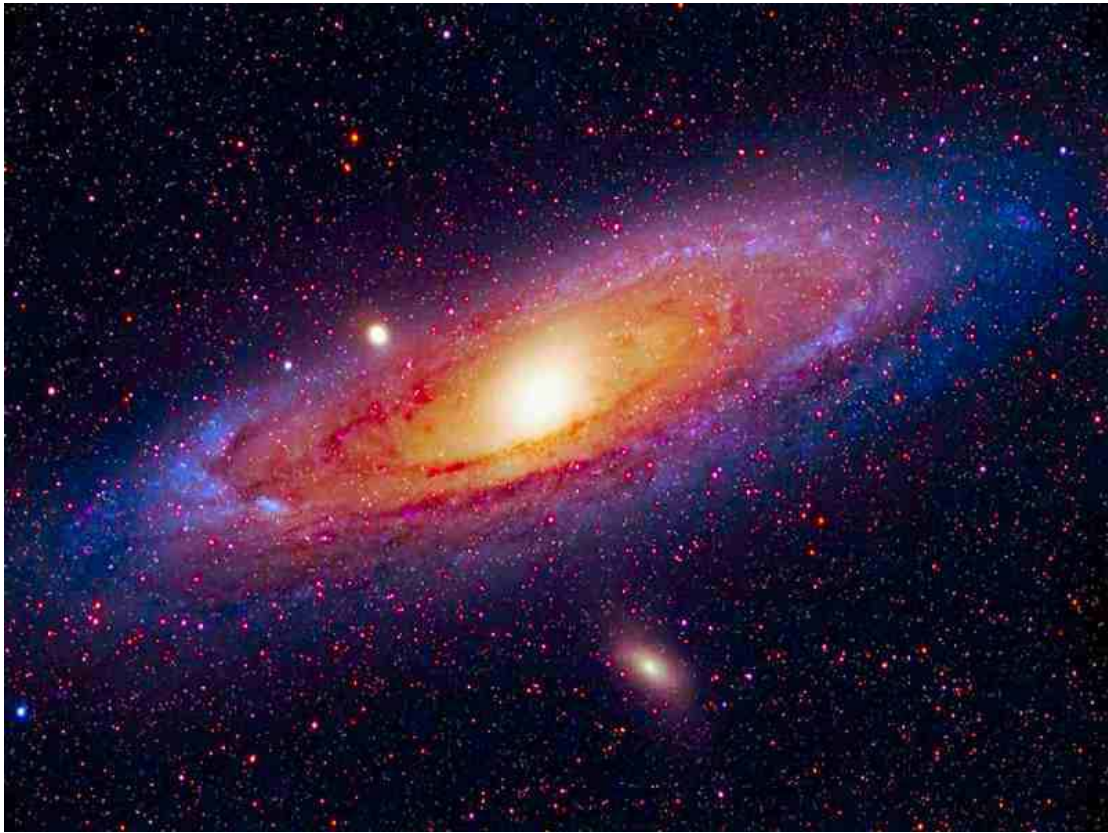
I boken kommer det också lite politik in i bilden t.ex. att USA skulle vilja skylla attacken mot Israel på Iran så amerikanerna skulle kunna starta ett krig mot dem. USA:s utrikesminister Condoleezza Rice är en av dem som säger att vi inte kan anfälla Iran om vi inte är säkra på att Iran utfört

attacken mot Israel. USA:s försvarsminister Donald Rumsfelt säger att amerikanerna redan är säkra på att det är Iran som är boven.

Boken är bra för den skildrar många spännande människoöden. De flesta händelserna utspelade sig dock i ubåten men det har ingen större betydelse för det visar bara hur livet under vattnet skulle kunna vara. Boken heter Madame Terror för att Mouna kallas så i alla tidningar och på alla tv-kanaler efter attacken. Boken utspelar sig i nutid på 2000-talet.

Gustaf

Kosmologi

Det mest naturliga för en människa är att söka svar på frågan om livets yttersta ursprung. Hur började allting? Varför? Hur ser universumet ut idag och varför fungerar det som det gör?

Därför anser jag att kosmologi är något att satsa på. Ett av de relevanta målen i den moderna kosmologin är att hitta en fundamental teori som förklarar hur universumet fungerar. Om detta lyckas så finns det inte mycket att klaga på förutom kosmologins extrema svårförståelighet. Alla hittills uppkomna teorierna förklarar bara en liten del av verkligheten. Det är lättare att del för del bygga upp ett pussel, som vi alla förstår. Så hur långt har kosmologin kommit i processen av att besvara frågan om livets ursprung och evolution?

Förutom detta så kan vi också fundera på frågor med en mera filosofisk klang. (1) Har människan en själ? (1.5) Är vi något mera än interaktion mellan de minsta beståndsdelarna vår kropp består av? (2) Har människan en fri vilja? och (3) Finns det en mening med eller i livet? Det jag framför i denna text är inte mina eller någons personliga åsikter. Jag redogör för vetenskapliga undersökningar och naturligtvis i vissa mera filosofiska fall för vissa vetenskapsmäns slutsatser. Men vi hoppar aldrig utanför vetenskapens gränser eftersom vi argumenterar vetenskapligt. Detta är en sammanfattning av det jag lärt mig ur böckerna (1) Kosmoksen Hahmo av Kari Enqvist (2) Ole-misen Porteuilla av Kari Enqvist och (3) A Briefer History Of

Time av Stephen Hawking.

Universums födsel och evolution

För ca 13,7 miljarder år sedan började universumet expandera ur en oändligt liten punkt. Denna händelse kallas "Big Bang", som är en obestridd del av vårt universums utveckling. Det är inte bara en osäker teori bland andra som man ofta hör sägas (dess konkurrent skrotades för ca 50 år sedan). Det finns också människor som påstår att det inte finns tillräckliga bevis på att Hitler under andra världskriget mördade 6 miljoner judar i s.k. koncentrationsläger. Men de som studerat historia vet att det fanns koncentrationsläger på samma sätt som de som studerat fysik vet att "Big Bang" har inträffat. Det fanns inga atomer (inte ens

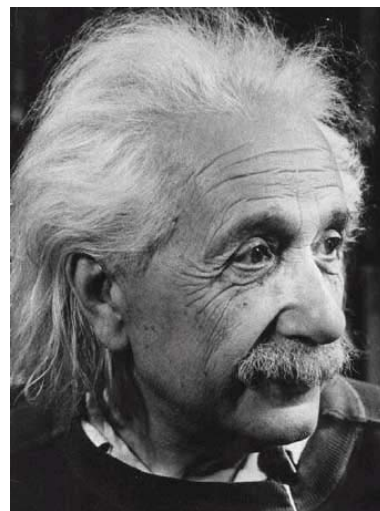
protoner eller neutroner) vid de första stunderna utan den extremt heta plasman bestod av kvarker, gluoner, leptoner, neutriner och alla dessas anti-partiklar. Det tidiga universumet dominerades av strålning. Efter en tiotusendels sekund bildades atomer och då var universumets temperatur där runt en triljon grader. Den tidigaste informationen vi har om universumet är från tidpunkten en tiondemiljarddelssekund. Då fick elektronerna sin massa. Skall vi gå ännu närmare tidpunkt 0 så får vi ännu för tillfället nöja oss med förnuftiga spekulationer. Men fast vi inte exakt vet alla partiklars rörelser och egenskaper så kan Einsteins relativitetsteori leda oss in på tidpunkt 0 och där finner vi en singularitet, en oändligt liten punkt där hela vårt universum var inträngt. Många vill säkert fråga vad som fanns före singulariteten men det är en meningslös fråga eftersom tid och rum föddes där, det fanns inget före singulariteten på samma sätt som det inte finns någon plats på jorden som ligger söder om Antarktis. Ett allmänt missförstånd är att "Big Bang" stöder bibelns skapelseberättelse. Det gör den inte, tvärtom. "Big Bang" orsakade sig själv och det fanns ingen som tände ljusen. Av utrymmesbrist börjar vi inte gå igenom hur det tidiga universumets partiklar reagerade med varandra för att bilda olika ämnen. År 400 000 blev plasman p.g.a. universumets kylnande en genomskinlig gas och ur denna gas bildades sedan galaxer. Nu lever vi alltså år 13,7 miljarder och universumet expanderar

fortfarande (under de senaste 6 miljarder åren i ökande takt). Men då vi talar om universumets storlek menar vi ofta det synliga universumets storlek. År 400 000 då plasman blev en genomskinlig gas utlöstes ljusstrålar ur varje plats i rymden. Och eftersom inget färdas snabbare än ljuset så har vi bara så mycket information om rymden som ljuset har hunnit föra med sig under dessa 13,7 miljarder år. Världens ända är som en horisont som ständigt avlägsnar sig med ljusets hastighet. Detta betyder att vi kan blicka in i det förflutna då vi stirrar på himlen. T.ex. det ljus vi ser från vårt grangalax Andromeda för med sig en verklighet som är ca 2 miljoner år gammal. Vi kan dock aldrig se ända tillbaka till singulariteten. De mest avlägsna ljustrålar kommer alla från samma tidpunkt, år 400 000 då plasman blev genomskinlig, längre än det kan vi inte se. Förutom detta så utvidgar sig alltså

Enligt relativitetsteorin existerar ingen absolut tid

universumet också hela tiden. Våra galaxer hålls ihop med hjälp av gravitation och påverkas inte av expansionen. Inte heller

Albert Einstein

partiklar påverkas av detta; t.ex. din hand blir inte större. Det är den "tomma" rymden mellan galaxerna som får njuta av denna expansion. Det bildas 7 tusendels millimeter ny rymd på en kilometers sträcka per hundra år. Man kan tänka sig expansionen på följande sätt: rymden är en töjbar yta, galaxerna är nålar fästa där på och så ställer sig en mängd personer och river i varje ända. Vi måste dock genast komplicera detta fenomen. Man får nämligen snabbt den bilden att rymdens ändrar skjuter ut i ett tomrum, men så är det inte, det finns inget tomrum. Det är rymdens inre egenskaper som förändras. Rymden är inte alls egenskapslös, vi saknar bara kapacitet att uppfatta dem. Man kan tänka sig att rymden är tvådimensionell som vår jordyta. Rymden är likaså bucklig och varierande och då dess diameter växer så förändras också dess form. Detta ger fortfarande en missledande bild eftersom rymden inte skjuter ut i ett tomrum och den är naturligtvis inte tvådimensionell. Man kan tänka sig att det hela tiden blir svårare och svårare att ta sig

fram i rymden, sträckan från A till B blir tyngre, alltså verkar det som om rymden skulle bli större fast det egentligen är dess egenskaper som förändras. Fast vi nu har behandlat rymden som om den skulle vara ändlig så kan den likaväl ha varit oändlig den stunden den föddes. Det finns ingen motsvarighet för oändlighet i vår begreppsvärld men det betyder inte att det inte kan existera. Vi vet inte om universumet är oändligt eller inte.

Relativitetsteorin

Däremot vet vi tack vare Albert Einstein att universumet inte har en mittpunkt. Det finns ingen origo med vilkens hjälp man kunde bestämma vem och vad som egentligen rör sig och hur snabbt. Vi följer Einsteins tankegångar... Ur Maxwells ekvationer om elektromagnetism drog Einstein slutsatsen att ljusets hastighet är samma för alla åskådare. Den förståelsen hade sina följder: om ljusets hastighet är lika för alla åskådare så betyder det att absolut tid och rum inte existerar.

Ex. Ett tåg rör sig 100 km/h och innanför spelas pingis. Då tåget passerar en hållplats står det någon på plattformen och mäter pingisbollens hastighet och får den till 110km/h, denna person mätte också sträckan hon upplevde att bollen färdades, det blev 20 m. Samtidigt mätte någon innanför tåget pingisbollens hastighet som då var 10 km/h och sträckan bollen färdades var 2 meter. Om man istället för att spela pingis på tåget lyser med en ficklampa så har åskådaren på plattformen och personen inne i tåget på samma sätt (i teorin) som de hade med pingisbollen olika uppfattningar om hur långt ljuset färdades (tänk dig att det

finns något som fångar ljuset på andra sidan pingisbordet). Men för att de skall mäta samma hastighet för ljuset så måste de också ha olika uppfattningar om hur länge det tog för ljuset att färdas ($h=s/t$). Ingen absolut tid existerar alltså enligt relativitetsteorin utan våra klockors tickande är beroende av dess hastighet, nämnvärt är att våra biologiska klockor blir påverkade av tidens relativitet. Detta är intressant (tillbaka till exemplet med tåget). Personen i tåget mäter att det tar 1 sekund (extremt missledande) för ljuset att färdas över pingisbordet. Personen på plattformen däremot mäter att det tar 10 sekunder (extremt missledande). Detta är poängen i all sin enkelhet, tiden går långsammare för den som är i rörelse än för den som är stilla. Dessa tal är missledande men de skall bara beskriva fenomenet. Tiden börjar skifta märkvärdigt först vid hastigheter närmare ljusets. Detta är ingen hypotes utan det är bevisat att en astronaut som i sin raket åker med en hastighet 80 % av ljusets, åldras 7 månader under den tid som hans flickvän på jorden åldras 1 år. Om hastigheten accelereras till 99 % av ljusets hastighet så åldras astronauten bara 1 vecka under flickans hela år. Men ingen klocka är absolut rätt och ingen har en absolut hastighet eftersom allting är relativt då universumet saknar origo. Detta kallas den speciella relativitetsteorin eftersom den inte tar i beaktande Newtons gravitationslagar. För Einstein tog den nya teorins klagörande ända till år 1915. Den kallas den generella relativitetsteorin och den baserar sig på att Einstein förstod att gravitation inte är en vanlig kraft utan en konsekvens av att rymden inte är platt. Gravitation är en illusion

av att massa och energi böjer rymden. Jorden färdas i en bana runt solen p.g.a. att solen slagit en buckla i rymden. Jorden följer bara den rakaste vägen framåt. Också ljuset bryts nära solen.

Den generella relativitetsteorin säger också att det är omöjligt att veta om man är i ett gravitationsfält eller i accelererande rörelse. Ex. Du är i en hiss i ett gravitationslöst tillstånd, svävande i luften. Plötsligt börjar hissen skjuta uppåt och du faller till det blivande golvet. Allting betar sig nu exakt som om du befann dig i ett gravitationsfält. Då förstår vi att tiden också är relativ förutom i förhållande till ens hastighet också i förhållande till var man befinner sig i ett gravitationsfält. Ex. En raket accelererar i rymden. En person är på toppen och en på botten. Den på toppen blinkar med en ficklampa med en sekunds mellanrum. Men på botten tycker observeraren att ljuset blinkar snabbare än med en sekunds mellanrum. Detta är p.g.a. att raketen accelererar och ljuset hela tiden måste åka en kortare sträcka. Och sedan då vi kommer ihåg att tillståndet som råder i en accelererande rörelse är samma som de i ett gravitationsfält så förstår vi att tiden går snabbare för en som är lägre ner i ett gravitationsfält! Detta har testats genom att placera en klocka i både toppen och botten av ett vattentorn. Tidsskillnaderna mellan klockorna stämde exakt överens med relativitetsteorins hypotes.

Kosmologi och vetenskap allmänt kritiserar ofta för att de inte svarar på frågan ”varför”. Men vad gör det i så fall? Kosmologi skall likställas med t.ex. historia och samhällsvetenskap. Man försöker rationellt komma fram till sanning, forskningsob-

jekten är bara andra. Det är fel att tänka sig att kosmologi skulle basera sig på något annat än mänskligt förnuft och empirism. Matematiken har dock gjort att man kan blicka lite längre än vad den vardagliga människan förstår. Man ifrågasätter alltså förnuftets möjlighet att svara på frågan "varför" och att ge det slutliga svaret på livets ursprung. Många vill t.o.m. gå så långt att de ifrågasätter t.ex. "Big Bang" teorin. Men man måste förstå att kunskapen om "Big Bang" ligger på samma nivå som vår kunskap om vad som helst annat. Är månen jord av ost? Ligger jorden på sköldpaddor? Ligger Eiffeltornet i Paris eller Moskva? Tvivlar man på "Big Bang" teorin så tvingas man erkänna att man inte med säkerhet kan veta något överhuvudtaget. Men är det inte onödigt att sträva till att göra människan så handikappad som möjligt?

Ofta anser man att livets "mening" eller det yttersta svaret på varför vi är här skall sökas i religioner eller dylikt. Men vad förklarar det egentligen om man säger att gud har skapat allting? Ordet "gud" kan ersättas med vad som helst, det representerar bara något som "inte går att förstå". Kosmologi och religion kan inte likställas som källor för objektiv sanning. Religion handlar mera om ett självförverkligande än sanningssökande. Religiösa teser går heller inte att falsifiera. Alla religioner baserar sig på en extrem relativism. Inom fysiken är inget heligt och ny information är det bästa som finns. Religioner däremot baserar sig på dogmer.

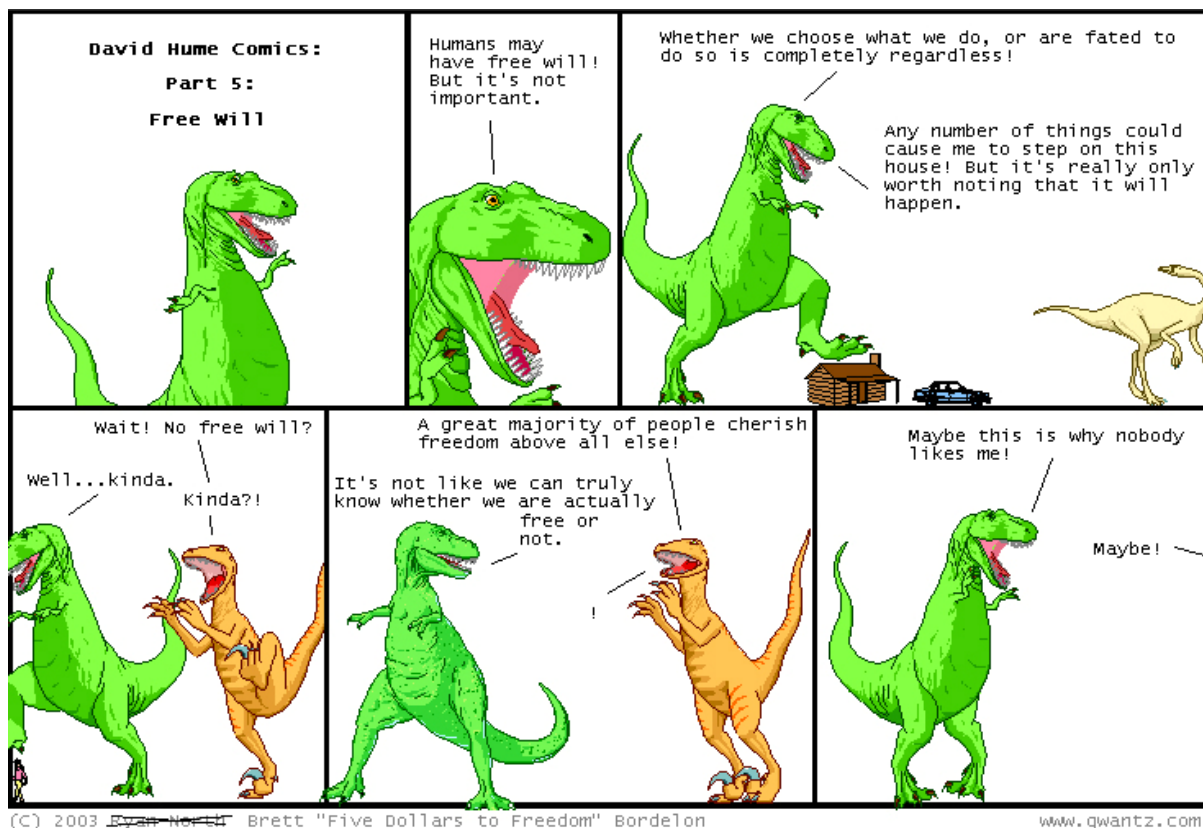
Fysiken i filosofiska frågor

Den moderna fysiken har mycket

att ge metafysiken inom filosofin. (1) Har människan en själ? Enligt kosmologin har människan inte en särskild substans, "själ". Allting som händer i hjärnan är ett resultat av materiell rörelse. För det första är en av fysikens grundlagar att bara atomer sinsemellan kan inverka på varandra. Inget "immateriellt" kan påverka en atom och tvärtom. Inom människokroppen summeras alla krafter till noll, en atom påverkar en annan atom som sedan skuffar tillbaka med samma kraft. Vi är alltså bara påverkade av yttre krafter som t.ex. gravitation. Ett resultat av dualismen (tanken att människan har en själslig dimension vid sidan om det materiella) är att summan av krafterna i människokroppen inte summeras till noll. Själen (den immateriella dimensionen) skuffar på atomerna men atomerna har inget att skuffa tillbaka på. Detta betyder att människan i princip kunde lära sig flyga. I praktiken betyder det att om man befinner sig i ett vakuum och tänker jätte mycket så avviker man av sig själv från sin position. Men om fysikens grund bevisas felaktig så är det inget problem som sagt och undersökningarna fortsätter. Idealismen då (tanken att inget materiellt existerar, t.ex. då jag sitter och skriver denna text så finns det varken en dator eller tangentbord, allting händer inom mitt eget huvud)? Men om vår hjärna formar verkligheten så varför är den så svår att förstå? Vi kan också ta ställning till Kants teori om solglasögonen som säger att vi inte kan uppfatta verkligheten som den är p.g.a. att vår verklighetsbild går genom olika filter, t.ex. hjärnan. Fast vi inte kan uppfatta verkligheten som den på riktigt är (för det kan vi inte) så

kan vi veta om dess existens och natur, ett exempel på detta är kvantfysiken. Då vi människor observerar vår omgivning så ser vi väldigt lite och vi ser saker som inte har med den objektiva verkligheten att göra. Vi lever i en begreppsvärld, vi ser t.ex. en spade. Men på riktigt finns det ingen spade utan triljoner rastlösa atomer som är fastbundna i varandra. På riktigt finns det inga atomer heller eftersom atomer är uppbyggda av protoner, neutroner och elektroner. Den minsta kända beståndsdelen är en kvark. Om vi någon gång hittar ännu mindre beståndsdelar än kvarker så finns det naturligtvis inga kvarker heller. Mot denna samma grund skall vi behandla människans väsen. (1.5) Är hon något mera än atomer?

Nej, det är hon inte. På samma sätt som vi ser "en spade" istället för kvarker så ser vi en människa/en själ/ett medvetande istället för interaktioner mellan atomer. Det att vi tycker att människans medvetande är något övernaturligt beror på att vi ser lite och ständigt förlorar information. Då verkar resultatet förstås magiskt. Vi tar ett fiktivt exempel. Min vän från en galax långt härifrån har kommit på visit. Han skiljer sig från mig på det sättet att han är extremt stor. Alltid då han flyger över mitt hus så påpekar han att dess egenskaper inte är möjliga att förklara bara med dess delar. "Det är ju ett hus och det är ert hem. Det kan omöjligt vara bara dessa plankor och spikar du talar om!" påstår han ihärdigt tills jag förklarar för honom hur det gick till då jag byggde huset. På samma sätt som min vän, förlorar vi människor information eftersom vi inte kan se kvarkerna och då blir den verklighet vi upplever en oför-

klarlig helhet. Varför skulle inte människans medvetande på samma sätt som spaden bara basera sig på kvarkernas rörelser? Man kan alltså ställa sig lite kritisk till René Descartes kända formulering då han försökte reda ut vad han med säkerhet kan veta. Han sade: "jag tänker, alltså existerar jag". Men eftersom begreppet "tanke" är väldigt diffust så är en sådan formulering på hal is. Men det är alltid onödigt att döma en person som inte visste det vi vet idag.

(2) Har människan en fri vilja? Denna fråga är svår... Alla förstår ju att vår vilja inte är fri till 100 %. Fast vi hur vill så kan vi varken flyga eller teleporta oss själva till andra sidan jorden. Vi är bundna av våra egenskaper och yttre omständigheter, t.ex. gravitation. Men om vi tvingas lyda gravitationen så hur skulle vi på kvantfysikens nivå kunna vara i kontroll? Om vi klarar av att kommendera atomerna i vår

hjärna så varför måste vi böja oss framför gravitationen? Det som dock strider emot slutsatsen att vår vilja inte är fri är våra upplevelser. Vi gör ständigt självständiga val, oftast med något mål i sikte. Men detta är en illusion. Jag menar, skulle vi uppleva världen på något sätt annorlunda ifall vår vilja inte var fri? Skulle vi märka det? Det är klart att vi inte skulle. Det finns ingen inom dig som skulle påpeka: "Nej nu gör du nog inte som du vill! Gör inte som kvarkerna vill!".

(3) Finns det en mening med eller i livet? Den riktiga världen är känslolös och meningslös. Det är ett otroligt meningslöst fysikaliskt system som inte innehåller några hemligheter. Detta tar inte bort det faktum att då vi tittar på världen så upplever vi att något är vackert, älskvärt eller avskyvärt. Vi njuter av musik, konst, böcker, sex, och vi upplever det väldigt meningsfullt att någon gång bara stirra på stjärnorna.

Poängen är inte att dämpa värdet av hur vi ser världen, det är så vi fungerar och det är det bästa som finns. Vi får känslor och mening med i våra liv, vi gör det helt enkelt trevligt för oss att leva. Men i naturen finns det inte något som är vackert eller älskvärt i sig, det är vi som ser sådana saker och det har ingen objektiv verklighet bakom sig.

"Tanken om ett liv efter död är endera ett resultat av absurd rädsla eller otrolig själviskhet", Albert Einstein.

"Tanken om en varelse som skulle ha skapat världen var för honom (Wittgenstein) något absolut obegripligt", Norman Malcolm (Wittgensteins elev)

Johannes

(Bilder: <http://www.qwantz.com/fanart/150104-8.png>, http://diagnos.blogg.se/images/dali_tid_1133163911.jpg)

KBG:s relaxeftermiddag

Den 19 april ordnades en relaxeftermiddag för de studerande i KBG.

Först samlades alla i gymnastiksalen där skolhälsovårdaren och kuratorn presenterade resultatet i STAKES-undersökningen.

Därefter fick alla pröva på olika aktiviteter, t.ex. fågelskådning vid Läppträsket, pilates och skapande verksamhet.

På programpunkten "jakt som intresse" var det många som deltog

På pilates och shindon fick deltagarna pröva på olika övningar som stärker och stretchar musklerna

I gymnastiksalen var det fartfylld gymnastik som gällde

Släktled komma, släktled gå

Vindens höga ylande fick min av rädsla redan darrande kropp att skälva till. En enda klar tanke rörde sig i min skräckslagna hjärna; fly så länge du kan! Omtöckad och förvirrad tvingade jag mina ben att ta några stapplande steg mot dörren. Lättnaden hann redan skölja över mig vid tanken på friheten utanför, men just när min kallsvettiga hand slöt sig om det rostiga dörrvredet hörde jag en röst som fick det att isa sig i magen på mig säga "Låt bli den där dörren, din plats finns här hos dina jämlingar". Detta var den röst som skulle komma att besöka mina drömmar vareviga natt och få mig att vakna upp med ett hjärtskärande skri och häftigt bultande hjärta...

Det var en härlig morgon i början av juli. Solen sken från en klarblå himmel, fåglarna kvittrade och människorna på Kungsgatan strosade förnöjt omkring och njöt av sommarvärmen. Med ett vigt skutt hoppade jag upp från min sköna, mahognyfärgade säng som jag ärvt av min farmor, och rusade nerför trappan och in i köket. Jag kände mig livlig och uppspelt och lagade till en härlig frukost bestående av ägg, bacon och rostat bröd. Efter det begav jag mig iväg till stranden med min bästa kompis Sara, för att simma, sola och helt enkelt slappa. När jag kom hem på eftermiddagen, solbränd och glad, såg jag pappas bil på infarten. "Vad konstigt" tänkte jag, "han brukar ju jobba sent på tisdagar". Men

jag ville inte grubbla mer över den saken utan sprang fram till ytterdörren och slet upp den, och skulle just ropa "hej" när orden stockade sig i halen på mig. Från min plats i tamburen såg jag skuggan av en stor gestalt som reste sig upp med ett nästan omänskligt vrål och kastade sig med ett otäckt rispande, som från av sylvassa klor, utom synhåll. Detta blev helt enkelt för mycket för min stackars 16-åriga hjärna. Med ett svagt framviskat "pappa" sjönk jag sakta ihop på golvet och världen blev till ett töcken av ilskna färger och ljus som sakta tonade bort för att till sist försvinna helt...

Jag vaknade upp med en hela tiden tilltagande värk i överarmarna och en panikartad känsla av att någonting var väldigt, väldigt fel. Minnesbilder blixtrade förbi, men jag kunde inte få något grepp om dem. Det var något om en stor, hotfull varelse med skräckinjagande uppsyn. "Tänk" uppmanade jag förtvivlat mig själv. Jag grävde ännu djupare i minnet och plötsligt kom allt tillbaka, kristallklart och med en sådan kraft att jag flämtade till av förskräckelse. Det hade varit ett monster i huset föregående kväll som med största sannolik hade utfört någon sorts kamp och... tanken malde längre och längre in i mitt medvetande utan att jag kunde stoppa den. "Pappa" kved jag högt och fick en sådan klump i magen att jag inte kunde andas. Med hjärtat i halsgropen störtade

jag nerför trappan och in i vardagsrummet. Där hittade jag mamma, fullt sysselsatt med att läsa en veckotidning. När hon förstrött tittade upp tyckte jag mig skönja en lätt oro i hennes blick, men sekunden efter att hon såg att jag iakttog henne försvann den. "Hur mår du nu grynet? Du råkade visst svimma igår kväll, tror jag. Kom ihåg att alltid dricka tillräckligt med vatten när det är varmt ute." Jag var förbryllad. Visste mamma faktiskt inget om gårdagens fruktansvärda händelser? "Var är pappa" frågade jag spämt. "Åå" Mamma såg vilsen ut ett tag. "Han är på en...hm...affärsresa till, eh, Göteborg" mumlade hon till sina tofflor. "En affärsresa?" ekade jag och tvingade mamma att titta upp igen. Pappa var en rörmokare och hade aldrig rest någonstans i sitt jobb tidigare. "Men jag såg hans bil på uppfarten igår!" envisades jag. "Du såg säkert fel gumman, gå nu och vila dig en stund till så att du orkar åka till stranden imorgon också" avslutade mamma bestämt och återgick till sin tidning. Men jag kunde se att hon inte läste ett ord av innehållet, hon satt bara och stirrade tomt på bladen. Ledsen och förvirrad stod jag en stund och stirrade dumt på mamma innan jag beslöt mig för att ta min tillflykt till bibliotekets lugna vrå, kanske skulle jag få bättre ordning på mina tankar där. På vägen till biblioteket cyklade jag förbi det gamla ödehuset som låg ungefär en kilometer från centrum. En plötslig, och

oförklarlig ingivelse fick mig att slänga en blick upp mot ett av de sönderslagna, smutsiga fönstren. Jag tvärstannade. I fönstret tyckte jag mig se ett blekt ansikte med kall, ihålig blick stirra mig rakt i ögonen och göra obegripliga rörelser med sin stora, livlösa mun. Han talade. Jag ruskade på huvudet och vände mig om för att snabbt, snabbt cykla iväg och intala mig själv att jag sett i syne. Men det kunde jag inte. En outhärdlig smärta i min vänstra axel tvingade ner mig på marken. Där satt jag och kipade efter luft, medan jag förfärat undrande vad som höll på att hända. En ny dos smärta i överarmarna sköljde över mig och fick mig att skrika högt. Med fasa stirrade jag ner på min axel som hade börjat kännas varm och konstig, och som inte alls liknade min vanliga axel mera. Den var blodig och sårfylld, ett djupt jack gick ända från halsen ner till överarmen och blodet pumpades ut med en sådan fart att mina krafter

snabbt sinade. Ett gammalt par kom gåendes längs gatan, men verkade inte lägga märke till mina bönfällande rop på hjälp, än mindre hjälpa till att stoppa blodflödet som nu gjort mig alldeles yr och illamående. Det var som om jag var osynlig för omvärlden...

den... Skräcken grep tag i mig med förnyade krafter, och jag tänkte att något måste jag göra! Här gick det inte att bli liggande,

låg närmast till hands. Något ont skulle antagligen hända mig där, men en liten röst inom mig sade ändå att det var bättre att gå in

Emilia Nyberg

då skulle döden snart knacka mig på axeln. I en släng av galghumor kastade jag en sarkastisk blick på min vänstra axel och tänkte att det ordspråket minsann gjorde rätt för sig. Med mina sista krafter började jag ändå släpa mig in mot ödehuset, som

och kämpa än att bara förblöda ute på gatan, utan minsta motstånd.

Den unkna, instängda luften var det första som slog emot mig när jag stapplande föll in genom dörren. Stämningen i huset var kall och glädjedöd. Inte en sol-

stråle lyckades leta sig in genom de smala fönstren som var fördragna med tunga, vinröda draperier. Jag var otroligt svag nu och kände hur livet höll på att rinna ur mig. "Farväl grymma värld" tänkte jag poetiskt och intog en, hoppades jag, dramatiskt ställning på golvet. Men just när jag trodde att jag skulle dra min sista suck avtog plötsligt smärtan i armarna och när jag vände mig om och kikade på min axel såg jag till min stora förvåning att den hade slutat blöda, och kvar fanns bara två små märken. "Precis som om..." mumlade jag betänksamt, med en gnagande oroskänsla i magen. Det var något vi hade läst om i skolan på hösten. Legendan om... Nej, det kunde inte... Det fick inte vara så! Med förnyade krafter rusade jag upp och tog min tillflykt till dörren, för att fly bort för alltid från detta fasansfulla ställe. Men vid ytterdörren fick någonting mig att tveka. Att fly hals över huvud skulle inte hjälpa det minsta. Jag måste ta reda på sanningen!

Jag tog några djupa andetag och gick beslutsamt in i hallen där jag möttes av en lång allé med upplysta facklor som fladdrade i... vinddraget? Jag vände snabbt på huvudet och såg en skymt av en lång svart gestalt iklädd slängkappa precis försvinna utom synhåll in genom en bastant järndörr. Jag sprang efter och kände mig starkare för varje steg. Styrkan hade återvänt, ja i själva verket hade jag aldrig känt mig så stark och full av energi. Väl framme vid dörren tvekade jag. Det kunde vara förknippat med livsfara att träda in genom den där tunga dörren. Men en besynnerlig känsla hade väckts inom mig. En slags hunger, men inte efter vanlig mänskoföda.

Nej, det var själva mänskan jag ville åt! Fradgan började rinna ur munnen på mig vid tanken på det mjuka mänskokoät som mina hungriga käftar bara väntade på att få sätta tänderna i. Jag slängde mig med ett ilsket vrål mot dörren – som gick upp. Jag hajade till, och slängde en hastig blick ner på min tidigare så gängliga flickkropp. Stora muskler hade vällt fram och slitit mina kläder i stycken, och grovt hår hade börjat växa fram på hela kroppen. Nu blev hungern allt påtagligare. Mina tankar var i uppror; å ena sidan var jag livrädd över vad som höll på att hända, å andra sidan kände jag mig stor och farlig, redo att döda! Väl inne i rummet såg jag mig omkring. Färgerna var dunkla, men hörseln och lukten ledde mig fort fram till den mystiske mannen som låg och darrade i ett hörn. Det tog mig högst tio minuter att stilla hungern, skeletter lämnade jag kvar, varefter jag nöjd lade mig ner i en bekväm hoprullad ställning på golvet och somnade.

Det som sedan hände var det förskräckligaste, absolut värsta ögonblicket i mitt liv. Känslan av att vakna upp som den vanliga, unga flickan igen och se det skrumpna skelettet och det blodiga golvet framför mig var avskyvärd. Ångestkänslorna välldes upp inom mig och gjorde det svårt att andas. "Jag måste ut härifrån med en gång!" tänkte jag förtvivlat. Men jag kom inte långt. Framför mig i dörröppningen hade det nämligen uppenbarat sig ett flertal personer; mamma, pappa, farmor, farfar och många andra, lite avlägsnare släktingar. Alla såg bistra och sammanbitna ut, och sneglade lite försiktigt på liket bredvid mig. Jag började hysteriskt att förklara, men blev abrupt avbruten av pappa. "Tyst

mitt barn" förmanade han stilla. "Det är bara att acceptera." Han vände sig om och gick resolut ut ur rummet, tätt följd av de andra. Vinden började yla utanför och plötsligt förstod jag. På hösten hade vi i skolan läst om ett släkte omänskliga bestar, som levde som vanliga människor, men som en gång i månaden genomgick en förvandling som gjorde dem till farliga rovdjur.

De sökte upp ett lämpligt offer, som de sedan släpade in i ödehuset för att där avnjuta sin gräsliga middag. Efter det väntade de i huset tills förtrollningen släppte. Då hade jag skratat tillsammans med mina kompisar och skratat åt smörjan som vår lärare berättade. Vilket struntprat! Nu visste jag bättre... Men jag ville inte acceptera, ville inte förstå. Med hjärtat i halsgropen smög jag mig ut ur rummet, livrädd för att bli upptäckt. Jag tänkte gå hem, och försöka förtränga den hemska sanningen. Det var mitt släkte läraren hade talat om och jag hade just upplevt det som jag skulle få genomlida vareviga natt framöver. Med tysta steg gick jag fram till den gamla ytterdörren och slöt handen om handtaget, med en känsla av att friheten var nära. Men just när jag skulle öppna dörren hörde jag den kalla entoniga rösten. Den kom från den likbleka mannen som stått i fönstret och glott på mig. "Låt bli den där dörren, din plats finns här os dina jämlikar" sade han med entonig röst. Jag sjönk kraftlöst ner på golvet, utstånd att förneka sanningen; Jag var en varulv, en hemsk, oapettlig varelse, och livet skulle aldrig mera återgå till det normala...

Sofia

